

ŽENSKI SVET

9

SEPTEMBER

DESETI LETNIK
1932

SCHICHTOV

RADION

pere sam

in -
hitrejše

in -
belejše

in preprosto
kakor A-B-C

RAZTOPI
Radion v mrzli
vodi

KUHAJ
v raztopini perilo
20-30 minut

IZPIRAJ
perilo hitreje v gosti,
počam v mrzli vodi

ŽENSKI SVET

LET. X-1932

OBRAZI IN DUŠE.

Vida Jerajeva.

(Nadaljevanje.)

Ko si je Vida pričela dopisovati z Aškercem,¹⁾ jo je Aškerc že poznal po pesmih, ki jih je koncem l. 1896 prejel od urednika Bežka, da jih pregleda za „Zvon“, kjer je urejal pesniško gradivo. Da se je Bežku pohvalno izrazil o njih, priča Bežkovo pismo Aškercu z dne 9. jan. 1897, kjer pravi: „Še posebno hvalo se Vam usojam izreči za pregledano gradivo. Jako me veseli, da Vam ugaja Vida. Poznam jo osebno, bila je moja učenka v Ljubljani in že ta čas dobra pisateljica.“²⁾ Tako je našla l. 1897 pot preko Aškercera v „Zvon“.

Kaj je v tej dobi mladi, razvijajoči se pesnici pomenjal Aškerc, tedaj še vedno naš največji živeči pesnik in eden najizrazitejših in najavtoritativnejših usmerjevalcev slovenske kulture, najjasneje razberemo iz pism, ki jih je pisala Vida prijateljici Viki Juvančičevi in urednici „Slovenke“, Marici Nadliškovi.

Vida, ki je bila v tej dobi še vse drugo prej, kot pa prepričana o resnosti in muki pesniškega poklica, je sredi napornega dela, ki ga je imela s celodnevним poukom na enorazredni šoli, z vrtom, gospodinjsvom, s pravico za praktični učiteljski izpit in vsemi mogočimi drugimi stvarmi, — ali pa sredi noči, ko je končala gospodinjske posle, igraje metala verze na papir in jih prečesto z nekakim omalovaževanjem pošiljala urednici „Slovenke“ kar sproti, boječ se, da bi jih sama utegnila že takoj naslednjega dne vreči v koš. Da ti izlivi njenega trenutnega razpoloženja niso mogli priti iz globine, je slutila, zato je razumljivo, da je Marici tožila, da nima prave pesniške zavesti in da se boji „vsiljevati se v svetišče... muz“. Prav radi tega si je tako želela stroge in pomembne kritike. Zavedajoč se, da je Gregorčičeva kritika „Slovenke“ premalo stroga, da to ni nikaka šola zanjo, „če se tiska vse, kar baš začetniki napišejo,“ je upala, da ji vsaj Aškerc „pokaže pravi pot, ali pa „Ausgang“ —.“

Poslala je Aškercu v oceno dve erotični pesmici ter s tem dosegla njegov prvi odgovor, ki je nanjo tako močno učinkoval, da se ji je v hipu za-

¹⁾ Vidina pisma Aškercu niso ohranjena.

²⁾ Pismo hrani v Aškerčevi ostalini g. inšp. Wester.

zdela njena erotika smešna.³⁾ „Morda bi bila gorkeja, živahnejša, ko bi imela „njega“ bliže...“ Ker se je pa sama zavedala, da so njena „subjektivna“ doživetja premalo močna, ni bila zanjo prav nobena žrtev, za kratek čas odreči se jih ter docela preukreniti svojo pesniško smer po Aškerčevih navodilih.

Še isti večer, kot je prejela prvo Aškerčevo pismo, je „podila zaspanec in grizla peresnik“, da bi napisala „nekaj nenavadno... dobrega“. Naslednje jutro se ji je to posrečilo in nastala je pesem „V stolici“, ki jo je dal Aškerc ves navdušen natisniti v „Zvon“ pod naslovom „Izprehod po velikem mestu“. Vkljub temu, da sta se ostali dve pesmi „moderne smeri“, „Vaški norec“ in „V veži“, že tudi Aškercu zdeli manj pomembni od prve, je bila Vida silno ponosna na vse tri in presrečna, da sme nazivati „velikega Aškerca“ svojim učiteljem, — ne oziraje se na tehtno Aškerčevo opozorilo, da mora pesniti, kot ji veleva lastna individualnost, ki je bila kaj različna, čeprav bolj skromna od Aškerčeve.

Marsikak nazor, ki ga je Aškerc očrtal v svoji korespondenci z Vido, se je skladal s smerjo „Vesne“ in Vidi ni bil ne nov ne tuj. Tako predvsem njegovo mnenje o važnosti ženske izobrazbe v zvezi z narodno probujbo ter o posebni vlogi žene kot matere in vzgojiteljice. Tudi njegovo zapostavljanje subjektivne lirike v korist objektivni epiki, naglašanje leposlovne proze, zavračanje vsega mističnega in proglašanje realnosti kot edino pravega življenja, a vse to na krepak, odločen, brezobziren način, — tudi ta estetski nazor Vidi ni bil odkritje, saj so ga dovolj odločno izpovedovali nekdanji sodrujniki „Vesne“ z Govekarjem na čelu, ki so šli še delj od Aškerca. Toda Vidina romantično sanjava lirična natura je bila predaleč od takega konsekventnega realizma, ki je dobival ta čas pri nas že ekstremne naturalistične oblike.

„Bolezen, nič drugega... vse pesnikovanje in isto nervozno pisateljevanje moderno!“ — piše 1. maja 1897 Marici, a nekaj dni na to 11. maja: „Tudi jaz se vnemam trezno za novo smer, občudujem skoro vse njene slov. zastopnike, Govekarja posebej v romanu „V krvi“...“ Prva izjava ji je prišla neposredneje od srca kot druga, ki sta ji jo deloma narekovala čas in moda.

Da bi se odločila za pisanje v prozi, do tega je tudi Aškerc ni mogel pripraviti. „Pripovednega talenta nikakor nimam. Nekaj podobnega kot zadnjič, morda prepisem, a ne se samozavestjo!“ — piše 31. marca 1897 urednici, „Spomini“, na katere se nanaša zadnji stavek, so ostali poleg nekega brezpomembnega socialnega delca, ki je prihodnje leto izšlo v „Slovenki“, dolgo vrsto let njeno edino delo v nevezani besedi. Prav tako je ostala tudi njena socialna epika v vezani besedi le epizoda. Čeprav v pismu Marici želi, „da bi vsaj naša „Slovenka“ skoro dobila krepko žilo“, ostaja njena lirika vkljub temu tudi še nadalje preležno heinejevsko lahka, igrava, sentimentalno se solzeča ali pa brezskrbno se

³⁾ Odstavek iz pisma, ki ga je o tem junija 1897 pisala Marici, deloma citira Modra ptica 1932, 207 v članku Marice Bartolove o „† Vidi Jerajevi“.

smejoča, ter redko odgovarja Aškerčevi zahtevi, naj bo zajeta iz globočine srca in naj izraža „temne strani življenja — trpljenje in njega tragiko —“. Pač pa sta jo Aškerčeva zahteva po izvornosti in temperamentnosti ter bojazen pred maniro mogoče obvarovali še površnejše plodovitosti, tako da njene objavljene pesmi iz te dobe vsebinsko in oblikovno deloma celo prekašajo pesniški nivo „Slovenke“, čeprav se ne povzpno do izrazitejše osebne izpovedi.

Učinek Aškerčevega šolanja je bil bolj unanje viden kot notranje poglobljen. Njegovo mnenje o „Slovenki“ je Vida smatrala za tako pomembno, da ga je urednici dobesedno navedla v pismu, vzpodbujajoč jo koncem leta, naj se oprime njegovega nasveta. Najbrže je tudi njegovo navdušenje za ruščino nekaj pripomoglo k temu, da je mlada entuziastka v nekem pismu izprožila misel, da bi „Slovenka“ pričela na praktičen način s podukom tega, tedaj med Slovenci tako modernega jezika. Aškerc je moral kmalu zapaziti, da je bila Vidina socialna epika, katere odsev je l. 1898. samo še pesem „Med dejanji“ in sestavek v prozi „Ljubezni!“ v „Slovenki“, — le epizoda. Zato se je pričelo njegovo zanimanje za njene pesniške zmožnosti ohlajati. Pesmi „Čarovnik“, o kateri sam ni več podal nikake prave ocene, tudi „Zvon“ ni objavil. Dne 24. dec. 1897 piše Vida Marici: „Obljubila sem Vam zadnjič kratko pesmico, a pesnik — učitelj, — chef — kritik jo je obdržal za „Zvon“. Pozneje sem mu poslala daljšo epično pesem, katere mi pa še ni ocenil.“ Pod „kratko pesmico“ misli mogoče „Čarovnika“, o katerem Aškerc bolj kavalirskogalantno kot estetsko-kritično govori v poslednjem pismu iz tega leta. Vendar „Zvon“ ni niti te niti „daljše epične pesmi“ iz te dobe nikoli objavil.

Iz naslednjega leta ni ohranjenega nobenega Aškerčevega dopisa. Vida je l. 1898 prispevala v „Zvon“ samo pesem „Vasovavci“, katere zasnitek je še iz l. 1896, radi česar je urednik Bežek hranil pesem lahko že iz prejšnjega leta, ko jo je prejel preko Aškerca, ali pa jo je dobil neposredno iz njenih rok. Šele leto na to, ko je Aškerc tudi javno postal sourednik „Zvona“, ji je 13. jan. 1899 odgovoril na dopisnici, da nekaj poslanega gotovo v kratkem priobči. Priobčil pa je samo eno pesem in tudi naslednji dve leti samo po eno. Nekaj več jih je pričelo izhajati šele od 1903, ko je postal „Zvonov“ urednik Fr. Zbašnik. Aškerčevi ohranjeni dopisi segajo samo do 27. jun. 1901 ter se tičejo skoraj izključno samo Vidinih objav v „Zvonu“.

Sicer pa Vida Aškerčevih vzpodbud ni več pogrešala. Literarne družbe ji ni primanjkovalo. S kolesom se je vozila k pesnici Kristini Schullerjevi v Bohinj, kjer je prišla v zvezo tudi s pesnikom Medvedom, takrat urednikom pesniškega dela „Slovenke“.^{****} Da je „Slovenski Narod“ proglasil Kristino za najboljšo pesnico „Slovenke“, je ni motilo, čeprav je njena samozavest rasla z resnostjo njenega dela.

* * *

Polagoma se je v Vidi vedno bolj utrjalo spoznanje, kako nasprotna je njena pesniška narava Aškerčevi in koliko bližji so ji glasniki novih pes-

niških gesel — Moderne, s katerimi jo je vezalo predvsem zanimanje za otroško poezijo in za rusko slovstvo. Z največjim entuziazmom se je oklenila Murna, ki mu je bila tudi najsorodnejša.

Batjuška Murn jo je že koncem 90. let tu pa tam obiskal na Zasipu. Ne-koč ji je posodil Puškina, kot poroča Vida prijateljici Juvančičevi, dru-gič spet jo je seznanil s Prijateljem in z nekaterimi drugimi sotrudniki dijaškega almanaha „Na razstanku“.⁴ Prijatelj in Murn sta še stopnje-vala njeno navdušenje za ruščino, za katero je skušala pridobiti tudi svojo prijateljico, ki ji piše v tem času: „Jaz, že tako blazirana po vseh inozemskih, — francoskih, nam tako tujih književnih elementih, segam vsa željna po ruskih avtorjih! To ti je, kot bi iz tujih tal stopila na do-mačo zemljo, med svoje ljudi!“ „Lermontov je moja biblija.“

V tem času je pričela Vida tudi prevajati iz ruščine. Za „Slovenko“ je prevedla Lermontova pesem „I skučno i grustno“ (l. 1899), v „Rusko antologijo“, ki jo je po smrti I. Vesela l. 1901 izdal Aškerc, pa je pri-spevala po eno pesem ruskih pesnic E. K. Osten-Saken in M. A. Loh-vicke. Kasneje se je lotila tudi ruskih pravljic, ki jih pa nikoli ni objavila. Ko se je prišel Murn jeseni l. 1900 na Bled zdraviti, sta imela z mlado pesnico že toliko skupnih zanimanj, da se je bolni pesnik najbolj in naj-raje oklenil njene družbe.⁴)

Solnčno stran Vidinega tedanjega življenja in njenega odnosa do batju-ške Aleksandrova najjasneje karakterizira njeno nedatirano in nekon-čano pismo, ki ga hočem radi tega dobesedno citirati:

Dragi batjuška,

v takihle zlatih dneh se človek ogiblje tinte — in gotovo je to največja vseh Tebi storjenih krivic, da moraš sedaj posedati po pisarnah. — — Moja vsakdanost obstoji iz šolskih poslov in vrtnega dela. Zlasti po-slednje se mi zdi čudovito zdravilo. Nič ne misliš, pa vživaš sonce, ptičje petje, vriskanje igrajoče se mladine, kokodakanje kokošk — vse za-jedno! —

Letos sem posebno pridna v tem oziru. Zvečer vasujemo. Nabrala sem cel notes domače poezije. Da smo celo tako liriški! A povem Ti, da vem še le sedaj, koliko lepega je pod kmetiško streho. In vedno bolj se za-vedam, kako veliko sem kmetica! Ko bi ne bilo marsikaj tako, kakor drugače biti ne more, jaz si sezidam gnezdice tu in zagotovljena mi je zadovoljna bodočnost. Res, vse drugo se mi zdi narobe!

Ne pišem pa kar nič več, ker živim, kakor brez misli... Čitala bi uže kaj posebnega. Naši mesečniki mi ostajajo nerazrezani. — Da je Aškerc črtal posvečenje, je prav. Prav je pa tudi, ker vem zanje vsaj jaz še... A od tega nimam nič, dasi me je nekam veselo presenetilo... Morda mi plačuje tako isto silno in siloma umorjeno ljubezen!⁵)

Ubogri razum! Jaz sedaj prisegam samo na meso in kri.⁵)

⁴) Prim. uvod dr. Prijatelja k Murnovim „Pesmim in romancam“ 1903, XX.

⁵) K obema odstavkoma je Vida kasneje s svinčnikom dodala: „Ruski almanah [= an-tologija] (Prijatelj).“

Vse moje ekstaze so pri kraju!

Jutri ali pojutranjem dobiš sveže brezovine; pri nas ni kar nič brez!
Ivanka pošilja z veseljem; ta zlata dušica! Pridita z Zupančičem vedrit;
ali ni Zasip kakor nalašč za Vaju? Pojdemo v Sebenje h kapeli in h
Kramarji na kozje mleko. Jaz namreč tudi venomer kašljam.⁶⁾ Moji
otroci, ki pridejo vsakokrat eno uro prezgodaj, ki razgrajajo pred šolo,
kakor žrjavi, niso useskozi brez hlimbe in hinavstva, kakor jih hoče Bog
z mano vred — so tako nekaj posebnega. Zupanč.[i]č bi jih moral biti
vesel! Pozimi smo se kepali, zdaj se gremo „miš in mačko“. Zdi se mi,
da ne vedo, (tudi Ivanke otroci ne), k á k o z l o so po svetu — š o l e.
Včasih me v srce veseli, ker sem našla pravo pot; ker sem stvarila pravo
razmerje med mladino in sabo — med prostakom in sabo.

Pri tem pa sem pridobila kar največ s a m a !⁷⁾

Tu pismo preneha.⁷⁾ Verjetno je, da ga Vida ni odposlala, ker se je Mur-
novo zdravje poslabšalo. Ko je zvedela, kako hudo je ž njim, ga je z
Viko Juvančičevo obiskala v ljubljanski cukrarni. Svojega zadnjega svi-
denja se spominja v eni svojih pesmi, njemu posvečenih:

„Veš, po vaših górah se mi toži,
si dejal in si popravil vzglavje,
— blede roke pale so na postelj —;
„pridem k vam, ko se mi vrne zdravje.

„Mučne so te štiri bele stene,
v oknu tam, glej, komaj vrh kostanja!
Zunaj pa je maj —! Šel bi na polje,
kjer ob stezah žito se priklanja...

· Daleč se zamislil je pogled tvoj —;
mene čudno je zazebló v mozeg, —
in prijatelj, zvedela sem takrat,
kje te čaka dom, ves tih in ozek!⁸⁾

Še istega leta 1901. je Murn umrl.

* * *

V komentar naj citiram iz Vidinega nedatiranega pisma Viki Juvančičevi: „Murn mi piše, da je v baš izhajajoči „Antologiji“, ki jih za tiskarno pripravlja Aškerc, Prijatelj svoje prevode posvetil — meni. To je čisto postranska in malenkostna stvar, da je to posvečenje Aškerc črtal.“ Vsekakor je to pomota ali pa šala, ki si jo je kdo (mogoče Murn?) dovolil, ker dr. Prijatelj Vidi prevodov ni posvetil, radi česar jih Aškerc tudi črtati ni mogel.***

⁶⁾ Dne 19. apr. 1914. piše Vida Amaliji Prijatelj: „Jaz sem bila zdaj skoro cel te-
den za nič: spomladanski kašel, ki sem ga dobila menda od Murna, ko sem mu
„basala“ in prižigala vipavsko pipico. Lepo rudeča je bila, in gotovo mu jo je dala
neka lepa gospa, ker se je tako zadovoljno muzal nad njo. Meni pa je ukazal: Zapali
in vleci! Imel je osoren, skoro grob glas z menoj. Ubogi batjuška! Jaz zdaj kašljam
njemu v spomin.“

⁷⁾ Ob strani je še pripis Murnovega prijatelja: „Servus Murn! Novak.“

⁸⁾ Mrtvemu pesniku „Aleksandrovu“. LZ 1901, 533; Pesmi 1908, 52.

„Sanjarim ves božji dan, se smejim otrokom, ali pa sem skrajno nervozna,“ piše Vida koncem 90. let urednici „Slovenke“.

Sanjarjenje in smeh — dve svetli strani Vidinega življenja, vsakomur vidni, saj ju je izpovedovala v svojih pesmih.

Temna stran Vidinega življenja — sama jo naziva skrajno nervoznost — pa je ostala za kulisami in so imeli vpogled vanjo samo poklicanci. O svojih težkih dneh, polnih praznote, vsakdanjih skrbi in osamelosti Vida ni rada govorila. Najneposrednejša je še bila v pismih do matere, kateri je včasih mrko suho, včasih razdraženo ali obupno tožila o svojem stradanju življenja in kruha.

„Mi živimo vseskozi isto življenje, brez izpremembe.

Samo leta, meseci, tedni in dnevi se menjavajo . . . Skoro Te zavidam, da si bogatiš življenje z izkušnjami in potovanjem. Jaz dremljem v tem dolgočasnem pokoju in se staram in ne izkoriščam mladostnih sil . . .“

„Tu v Zasipu sem zares živa — pokopana.“

„Jaz se menda ne dvignem nikoli več iz čudne potrtosti, in vse kar mi je Bog dal mladosti in veselja, vse, vse ste mi zastrupili!“

„V srci vesela nisem nikoli, če tudi se v enomer smejem. — Človek le čaka, čaka . . . na kaj? —“

„ . . . bolj kot kedaj dvomim sedaj, da se kdaj zavežem s kom . . . Moja duša išče nekaj drugega, nekaj gorostasno drugačnega, česar najbrže nikdar našla ne bo . . .“

Tu se pričinja njena notranja borba. Ali naj se poroči? Ali naj uklene svoje hrepenenje? Ali je velikomestno življenje ne bo iztrgalo vsemu najlepšemu, v kar se je razrasla?

„Seme mojega življenja in delovanja je vsejano drugam, na boljša tla, in zdaj naj je presadim v iste hladne atmosfere fraz, hinavstva in praznote! Kako izmučena sem prišla po tistih kratkih tednih iz Dunaja — in zdaj! —“

„Ostanem tako, nikogar mi ni treba, moje življenje je bogato dovolj . . .“

„Bojim se samo, raniti človeka in mu zadušiti vse nade, človeku, ki me je samo ljubil . . . Pa s tem ga samo rešim! Jaz bi umirala strašno počasno smrt —

Danes še ne vem, kako se vse to razreši . . . Strah me je vsacega novega dne . . . Kaj me osvobodi!? —“

Konec prih.

Marja Boršnikova.

† Vidi Jerajevi.

Vida Tauferjeva.

Zavrgla sem
besede, izgovorjene v sreči,
luč, prižgana Tebi,
je ugasnila.

Čakam,
da cvet zadehti,
morje zajoče,
luč zažari! . . .

Morje
ko ljubica mrtva molči.
Solnce ugaša,
roža bleđi,
tihe so tvoje,
mrtve oči.

Povest o sestri.

Mihael Osorgin.

Z avtorjevim dovoljenjem prevela iz ruščine Marija Kmetova.

(Nadaljevanje.)

2. Ali ni premajhen stebriček?

O počitnicah sem bival navadno v svojem rojstnem mestu ob Kami pri svoji materi. Ondi je bilo zelo poceni življenje in mimo tega sem še „dajal ure“ in sem dosti zaslužil, in še v moskovske liste sem pošiljal črtice o podeželskem življenju.

Prekrasna je bila tridnevna pot po tekoči cesti naših rek! In ondi so me čakali jelovi gozdovi, ki jih ne morem pozabiti niti sredi šumnih mestnih lepot in ki jih nisem niti malo sličnih našel v Evropi. Ali se mi bo še kdaj posrečilo, da bi jih spet videl?

V Moskvo sem se nerad vračal in šele tedaj, ko so se že zdavnaj začela predavanja in ko so dijaki že hujšali in bledeli radi pičle hrane po menzah. Neprilичno je bilo tako pozno priti v Moskvo že radi sob, ker so bile boljše že oddane. Videl si tablice: „Odda se svetla soba; dijakom ne.“ Napis je bil žaljiv, a gospodinje so skrbele in upale dobiti boljše podnajemnike.

Za prvo silo sem imel pa itak zatočišče pri sestrah.

Ko sem bil že v tretjem semestru in sem prišel tedaj s počitnic v Moskvo, sem dobil sestro Katjo pri nepričakanem delu. Ena njenih sob je bila spremenjena v risalnico. Na risalni deski je bil ogromen načrt nekega pročelja, široka in dolga miza iz belega lesa je bila preobložena s papirjem, lističi, lepenkami, zvitki in drobnarijami. Po stenah — sami načrti, same tablice in posnetki zgradb.

Ko sem bil na pragu in jo pozdravil, sem zaslišal nejevoljni glas Katje, ki je stala pri veliki mizi in mi obračala hrbet.

„Kaj je? Naročila sem, da me do štirih ne sme nihče motiti.“

„Katja — jaz sem.“

„Kostja? Ti si prišel?“

Obrnila se je in me objela, ne da bi bila dala šestilo iz roke.

„Torej si se vrnil! No — radi tebe si bom pa že naredila prosto. A veš kaj, Kostja, prisedi in bodi samo pet minut tiho! Bom takoj dokončala in nato se bova pogovarjala.“

„Pa kaj delaš, Katja?“

„Molči, molči!“

Rad sem zrl Katjo, kako je šepetala, merila s šestilom in nanašala na risbo natančne točke. Čez pet minut me je ošvrknila s pogledom in dejala: „Tako!“ — in spet šepetaje računala. Že sem hotel užaljeno oditi iz sobe, ko se je Katja vzravnala, se po moško z rokami uprla v bok in grizla ustnice in pozorno ogledovala svojo risbo, rekoč:

„No, dobro je. Ali ni stebriček premajhen? Kaj praviš?“

Potrudil sem se, da sem bil kolikor mogoče resen, in sem odvrnil:

„Ni. Zadošča. Za enkrat.“

Nezadovoljno je zmajala z glavo in se kaj veselo zasmejala:

„Ne jezi se, Kostja! Se roke si umijem in potem greva dol.“

„Pa kaj naj vse to pomeni, Katja?“

„Kaj? Ali ne veš? Jaz sem — arhitekt! To se pravi: bom arhitekt. In to, veš, je resna zadeva. Ti bom že vse povedala.“

Zvedel sem torej, da je začela posečati predavanja za arhitekturo in bila tako vneta, ko da ni nobene druge reči na svetu. Preobložila se je z delom in ves tisti čas, ko ni bila pri predavanjih, je bila doma v svoji risalnici. Čez dva meseca je dosegla toliko, kot se komu drugemu ne posreči doseči v enem letu. A sama predavanja ji niso zadoščala; imela je še posebne ure pri nekem profesorju in se bavila s samimi težavnimi načrti in ni hotela priznati, da je težavno zanjo. Malce prevzetno je povedala, da jo gledajo ko kak čudež in pravijo, da bo imela izredne uspehe. Zato je delala po ves dan in še ponoči.

„A za danes — bodi — naj bo praznik. Pa veš, Kostja, edino zaradi tebe!“

Ponosen bi bil nanjo, če bi bil prepričan, da bo zares ostala pri tem delu. Sredi razgovora pa se je nenadoma nečesa spomnila, se vznemirila, stekla navzgor, se čez dve uri spet vrnila in zmagovalno dejala:

„Oprostite, da sem te pustila samega! Skoraj bi bila napravila neko napako, ki bi z njo vse pokvarila. Zdaj sem pa do jutri popolnoma prosta in zvečer se bova dobro imela. Priznam sicer, da sem zelo utrujena. Ah, veš, kakšna oslarija! A če bi vedel, kako je zanimivo!“

Izpraševala me je o materi, o naših malomestnih novicah in me poslušala, mislila je pa na svoje delo. Po večerji ji kart niti omenil nisem; kmalu sva se razšla in v dremavici sem slišal, kako je Katja hodila po svoji delavnici in mrmrala. Do treh zjutraj je delala, a že zarana je bila spet v svoji beli halji in je spet delala. Nisem je hotel motiti in sem odšel v mesto.

Tega leta sem bil malokdaj v Sokolnikih pri starejši sestri. Ob nedeljah sem bival pri Lizi, se preobjedel njenih izvrstnih buhteljev in jih po dvajset vzel domov v papirju: rešili so me v ponedeljek izdatka za kosilo. Tisto leto je bilo zelo burno za dijaštvo: branili smo „čast dijaške uniforme“, skoraj nič se nismo učili in še pred Veliko nočjo sem se z veselo družbo izgnanih dijakov — upornikov — odpeljal domov. Zasedli smo dva vagona, hodili v kolodvorske pivnice in dolgo ostajali ondi, a načelnik postaje ni mogel odpraviti vlaka brez nas ali pa je po tihem socustvoval z nami in nas laskavo nazival „prekleti sicilisti“.

V Moskvo sem se vrnil šele prihodnje jeseni, ko so me spet sprejeli na univerzo.

3. K a k o r v s i . . .

Ko govorim o sebi, moram biti pravičen — pravičen in odkrit.

Svoja visokošolska leta bi bil lahko plodonosneje izkoristil. Tako nisem imel od njih niti večje radosti glede pameti niti večje koristi za poznejše življenje. Ta leta tudi niso bila moja najlepša leta, kar so sicer večinoma

za vse dijake. A kaj bi z opravičevanjem! Vendar — če bi se kdaj vrnila ta moja leta, če bi začel iznova živeti in bi se zavedal, da se vsa bodočnost stvarja v mladosti, ne bi tratil minut, ur in dnevov. Bolje — ne bi tratil največ časa s tem, kar je imelo kaj malo zveze z učenjem. In tedaj — seveda — tudi ne bi dokončal dobe učenja le napol izučen — z golo diplomom v roki. In tedaj — recimo — bi se bržkone tudi moje življenje drugače obrnilo, bi bilo bolj potrebno, bogatejše, zanimivejše. Zdaj je za menoj samo življenje navadnega uradnika in človeka, ki je že zgodaj spoznal minljivosti sveta in se jim je lahko izognil. Te besede niso nikakšno zakesnelo kesanje, marveč so le resnici na ljubo povedano.

Nič ni bilo hudo učiti se, to se pravi, poslušati predavanja in polagati izpite. A zanimanje za učenje se je zato zmanjšalo, ker so nam, dijakom, neprestano jemali boljše profesorje, ker so bili osumljeni kot nezanesljivi, in tako nam je bilo učenje v kazni. Zato smo se pa bolj ogrevali za „splošni barometer“. Seganjali so nas v „manežo“ in bili z nagajko, izključivali so nas in izganjali. Na ta način smo kaj kmalu zašli v politiko. Tisto leto je bilo zame tudi leto razočaranj. Ni mi prijalo, da bi bil zagrizen „marksist“ ali „nacionalist“ in tudi ne samo dijak, ki se venomer „guli“, da čim prej postane odvetnik ali prokurator. Zatorej sem se zanimal za razne knjige pa predavanja, znanstvenike, vedo — za vse tisto, kar se ni prav nič skladalo s pravnimi nauki, — a kar je bilo seveda najbolj zanimivo zame.

Po stenah moje sobe so visele same izbrane, posebne slike, učil sem se poljščine, navduševal za svobodo — sploh, bil sem tak, kakršne nas je tedaj krojilo in šivalo življenje: ne boljši od drugih, a tudi ne slabši. Vse to me pa ni motilo, da ne bi z drugimi dijaki kolovratil po mestu in posečal pivnice, se navduševal za nedosežno, idealno ljubezen in se pajdašil z dekleti.

Zunanje življenje je bilo polno, notranje pa prazno. Nisem se vnel niti za uk niti za slučajne radosti življenja. Poskušal sem napisati „kaj večjega“, a sem se skoraj umeknil „s pozorišča“, ker nisem imel niti dovolj zmožnosti za to niti življenjskih izkušenj. Moje pisateljstvo se je kmalu izčrpalo; napisal sem nekaj listkov za časopise, statistiko za pravni list in čakal tiste dobe, ko bom, držeč pred seboj univerzitetno diplomu, nastopil izhrojeno pot srednje vrednega pravnika. Tako se je tudi zgodilo in samo spomin na sestro mi je v teh poznih letih potisnil pero v roke — ne radi umetniške vrednote — marveč — le zato, da opišem žensko svoje dobe.

Človek se odreče marsikakim mladostnim sanjam bodisi z lahkoto bodisi z boljo v srcu. Ali pa minulo življenje — čeprav bi bilo še tako preprosto in revno — in lepše ko naše sedanje? Čeprav ni odeto v sijaj romana, vendar je vsakemu človeku bolj pri srcu ko najkrasnejši roman. Bodi blagoslovljeno to življenje na vseh potih našega romanja, v izbruhih mladosti, v dolgem, skromnem udejstvovanju majhnega uradnika, v majhnih,

ličnih dogodkih in vihravih borbah revolucije, ki je slučajno zadela mene in moje bistvo in me zanesla na tuje bregove.

Kakor ima vsak naraven fant, ki si brije brado in poseča višje šole, svoj roman, tako sem ga imel tudi jaz in sicer z neko žensko, ki je bila starejša in bolj izkušena ko jaz. Ni, da bi opisoval ta roman, ki ni bil prav nič svojevrsten. A ker je bila „ona“ poročena in sva se pogovarjala z „njo“ o Dostojevskem, tedaj so videli moji tovariši v meni nekakšnega junaka. Ko je preteklo pol leta po tem romanu, ni ostalo v meni in bržkone tudi v „njej“ ničesar drugega ko živi spomini.

Kot tovariš in prijatelj svoje sestre Katje sem omenil, da je moja dolžnost govoriti ji o tem romanu tedaj, ko ga že nič več ne bo.

Nekoč mi je dejala Katja:

„Kako čudno, Kostja! Tako sem vajena, da si ti še prav majhen fantek... Pa se je spet izkazalo, da si že odrasel moški.

In poglavitno — da si — kakor vsi!“

Nalašč sem molčal.

„Kar žaljivo je, kar govorijo o tebi. Čeprav vem, da se moškim kaj takega ne zdi sramotno, celo, menda, nasprotno...“

„Da govorijo?“

„Ne. Da so taki.“

„Pa zakaj naj bi bil prav jaz drugačen?“

„Ne pravim, da si ti drugačen. Vendar nisem mislila, da si tak ko vsi. Pa nikar ne zameri!“

„Ne zamerim ti, Katja.“

Nato je povzela:

„Ženska, tudi če je neznatna in preprosta, ki se z ničemer ne bavi, — podobno ko jaz — neprestano pričakuje junake. Seveda jaz ne čakam nanj; sem ga že dočakala. In pride dotični izvoljenec — junak — pa se izkaže, da je — v najboljšem slučaju — kar prav navadni — recimo — Ivan Ivanič. Ali ni zmeraj tako?“

„Mislim, Katja, da ne iščejo vse ženske junakov — in tudi moški niso sami Ivani Ivaniči; je pač potrebno, da živi človek, kakor že more.“

„Ali ti veš, kaj je potrebno? A jaz, glej, ne vem. Razen — če je to potrebno, da se mora ob pol enajstih jesti kašica?“

„Kakšna kašica?“

„Veš, Ljulka nekoč ni in ni hotela jesti kašice. Tudi jaz je nočem. Sicer pa — neumnost! A poglavitno — vse tisto ni to!“

Opazil sem, da je bila Katja drugačna z menoj. Ni me sicer strogo presojala ali da me ne bi več ljubila kot brata in tovariša. Nasprotno se mi je celo dozdevalo, da me bolj uvažuje in se vede z menoj kot z odraslim človekom in ne ko s fantičkom. A prej me je zmeraj pristržno objela in me poljubljala, časih mi je celo rekala Kotik; ni se sramovala vpričo mene in sploh ni videla moškega v meni. Zdaj pa sem bil zanjo moški, čeprav sem bil njen brat. Moški, to se pravi, da sem imel na sebi sledove raznih ljubezenskih zgodb, slučajnih „romanov“, ki so nastali radi tega, „ker je pač potrebno nekakšno živeti.“ Oba se rajši nisva vračala k najinemu

razgovoru, le nekoč mi je Katja mimogrede omenila: „V teh dneh sem veliko stvari bolje doumela. Premišljala sam o tebi, Kostja, ker te imam zelo rada. In prav zdaj ne bi rada tako strogo obsojala druge, to se pravi, da bi hotela boljše prenašati vse tisto, kar mi je zoperno in neprijetno. Sicer pa tebe prav nič ne obsojam, ker si ti pač tak — in se ne hliniš in se ne kažeš lepšega, kot si. A najhujši je človek, ki te opominja, ti daje nauke o čednostnem življenju, sam pa živi, kakor mu je po volji in se niti ne zaveda, kako ostudno je njegovo početje! Morda — bi bilo skoraj nepotrebno, da bi bila tudi jaz taka. — Ah — kako mučno in neznosno je to!“

„Nikar ne razmišljaj, Katja!“

Začudeno je dvignila obrvi:

„Kako da ne bi razmišljala? Kaj nisem živ človek?“

In spet je vzplamtela vsa zardela v obraz:

„... in kaj nisem ženska? Ali me pa imaš že za starko?“

Seveda nisem mogel imeti te svoje mlade, krasne, življenja polne sestre — za starko. Vendar nisem mogel razumevati take ženske, saj je bilo moje ljubezensko doživetje vse drugačno.

Vsak brat, ki vdano ljubi svojo sestro, je kratkoviden — in tudi jaz sem bil. Če bi mi bil kdorkoli dejal, da Katja zato trpi, ker živi brez ljubezni, in da je to čustvo odrešilno za žensko, tedaj se ne bi toliko začudil, a bi bil radi Katje užaljen.

Tak bi bil, ko vsi. A Katja je bila moja sestra — ona je bila posebne vrste in nje ni kazalo presojeti z navadnih vidikov.

Nisem vedel, da sem s takimi mislimi ponižal njo, ki sem jo tako cenil.

4. P r e d a v a n j e.

Nič več ni Katja delala ponoči ko prej, nič več ni iskala malenkostnih napak, vendar — kot sem se bal — ni opustila predavanj in svojih risb. Konec drugega leta je dokončala nauke in bi mogla postati samostojen stavbenik. Burno zanimanje se je umeknilo mirnemu delu. O svojih stavbarskih nalogah je Katja rada govorila, vendar ni bila tako zaverovana vanje ko prej.

Tega leta sva se spet zblížala, se resneje pogovarjala, nisva več hazardirala in sanjarila o gradovih v oblakih. Oba sva bila pač starejša: meni je bilo tri in dvaset let, ona pa je bila v tridesetem letu. Ko bi jaz po končanih šolah stopil v življenje, bi bila ona že v zrelih letih, v letih, ki žensko umirijo. Malokdaj sva bila sama zase skupaj. Privedel sem h Katji svoje visokošolske tovariše, pri njej so se zbirali prijatelji in prijateljice s stavbarskega oddelka in v njeni hiši je nastajala nekakšna družba samih mladih in prijetnih ljudi. Najstarejši v naši družbi je bil arhitekt Vlasjev, učitelj Katje, zelo izobražen in zrel človek, ki se je trudil biti v naši družbi, dasi se ni hotel povsem zenačiti z nami. S Katjo je vedno spoštljivo govoril in opazil sem, da ne prihaja k njej samo radi tega, ker jo spoštuje kot izredno marljivo učenko.

Prيرهjali smo izlete v okolico, spomladi, da smo se osvežili v zraku, pozimi, da smo brodili v snežkah okoli. Tisto leto je bilo zelo prijetno, Katja se je poživila in bila še krasnejša. A nič več ni bila deklica — le žensko, časih mater si videl v njej. Zdaj je velikokrat govorila o otrocih, se več zanimala zanju in očividno iskala njih družbo.

Te dobe se tem bolj spominjam, ker smo v duhu tistih časov prebili dneve s političnimi vprašanji, prisostvovali predavanjem, brali leposlovne spise, imeli dolge razprave in hoteli ustanoviti društvo za samoizobrazbo. Vsega tega se je Katja precej udeleževala, čeprav ni hotela imeti nobenega političnega prepričanja. Dejala je:

„Ako bi bila uverjena, da je potrebno to in to in ono in ono, tedaj bi se brez premisleka lotila dotičnega dela —, dasi ne vem kje in kako — a lotila bi se ga. A tako — koliko je vredno moje prepričanje? In kdo potrebuje mojih besed? Ko sem žena — tvorničarja!“

To, da je bila „žena tvorničarja“ — jo je zelo vznemirjalo, a na noben način se ni mogla odločiti, da bi začela ločeno živeti. Najhuje jo je skrbelo to, da je žena svojega moža, da živi na njegove stroške, pa bodisi da je njegov denar takega ali drugačnega izvora. Nekoč, ko je prišla iz našega društva, je dejala:

„No, zdaj grem v jedilnico pokusit ‚valutno doklado‘.“

Naše samoizobraževalno društvo se je zelo razvnelo. Katja nas je vse prekosila. Po vrsti smo brali majhna predavanja politično-gospodarske vsebine. Katjo smo imeli kot pravkar „pristopivšo“ nekako za gosta ali za gospodarico, ne glede na to, kje smo se zbirali. Bila je pa starejša oseba med nami in vedli smo se z njo kot s starejšo osebo. Zato smo ji samo radi lepšega in zaradi enakopravnosti z nami predlagali, ali bi tudi ona hotela kdaj predavati. In tako krasno je predavala, da smo bili vsi poraženi. Videti je bilo, da je ona vse drugače pojmovala dotično zadevo — bolj globoko, utemeljeno, ne po naše in nič po šolsko. Ko je nehala predavati, predavala je na pamet, je zardela ob naši pohvali in odslej je uživala veliko čast med nami.

Videti je bilo, da so ji tuja naša politična in gospodarska vprašanja. Družila se je z nami le zato, ker je iskala ljudi, hrepenela po novem življenju, ki ni bilo podobno njenemu tesnemu, domačemu življenju. Iskala je življenja, udejstvovanja, ne pa razgovorov v tobačnem dimu. Mogoče je tudi, da sploh ni iskala ljudi, marveč je hrepenela le po enem samem človeku, ki bi bila mogla vanj trdno verovati. Saj ni zaman dejala:

„Ženska, dasi je majhna, preprosta in se z ničemer ne bavi, neprestano išče junaka.“

A junaka ni bilo med nami, celo popolnih Ivanov Ivanovičev ni bilo. Večinoma smo bili še nezreli fantje, ki še nismo našli samih sebe in še nismo bili ničesar. Ljubili smo jo, ponosni smo bili nanjo, nekateri so bili po tihem zaljubljeni vanjo, vendar se ji ni nihče upal približati. In zdi se mi, da ji je bilo dosti lepše med nami, zlasti med mojimi odličnimi prijatelji-dijaki, če ni bilo nikakih visokoletečih public v razgo-

vorih. Katja je bila nekakšna naša kraljica. Mnogo lepih in prijetnih spominov imam na tiste dni, ko je prihajala Katja na naše večere, katere smo navzlic revščini prirejali v moji neprijetni dijaški sobici.

(Dalje prih.)

Ob večerih.

Vida Tauferjeva.

Na potu ležiš
zvene le rože.
To so tvoje besede, dragi.
V temni noči
si jih pel
in umrle so na trdem pesku.
Ti si kakor kamen,
ki ljubi bodo,
dokler ga hladi.
Ko pa pride deček
in ga vrže na belo cesto,
pozabi na ljubezen potočka
in umira pod težo vozov,
ki drvi jo po cersti.
Ti si kakor vrtnar,
ki je čakal in trepetal
ves čas, ko je cvela

rdeča roža. Ljubil jo je,
a ni trgal njenih listov.
Ko pa je umrla,
se je nagnil
nad usahle cvete
in plakal noč in dan.
Kakor zaklenjena knjiga si;
nihče ne ve,
kakšni svetovi živijo v tebi,
kdo je tvoja usoda.
Samo ob večerih,
ko se sprehajava
po bregovih mogočne reke
in sije solnce v mojih očeh,
za hip izginejo sence
na tvojem obličju —
in tvoje besede
iščejo mojih.

Žena, ali slišiš moje srce govoriti . . .

Tone Seliškar.

Sedaj sem mož in te ljubim.
Žena, ali slišiš moje srce govoriti, kadar molčim,
ali vidiš, kako riše prst po večernem nebu
pesem o tebi, ki si prešla mi skozi misli v kri,
ki je živa ko rožna pomlad,
kadar valovi v objemu južnih vetrov —?
Sem kakor izobčen iz svojega mesa. Visok ter
goreč kakor karminasti tulipan,
ki je šinil v solnce
in razprostrl svoj cvet.
In hrepenim (vse rože sveta hrepene in solnce in zvezde ter
use, kar je živo),
še vitka libela ljubi samo, da umre,
zemlja se ljubi s solncem,
še tako se mi zdi, da je kristal, ki je v rudi,
spočet iz ljubezni kamenin.
Žena, kako je v tebi, kadar slišiš moje srce —?
Ali ti je kakor reki, kadar z valovi vzdihne sredi noči,
ali pa kakor vijoličasti zarji, kadar planine gore,
ali morda molčiš kakor drevo,
kadar premišljuje v brezvetru sladak spomin —?
Sedaj sem mož in te ljubim!
Povsod in kamorkoli se vžge moj pogled, vidim tvoj obraz,
še v prividih in skozi gore,
čez morja se vozijo misli
in vsepovsod še skozi viharje gredo za teboj.
Sedaj sem mož in te ljubim.

Marija Nikolajevna Nablocka. Maša Slavčeva.

Z njo sedim v „obrekovalnici“ (tako je humorističen kolega krstil sobo, kjer so igralci med skušnjami), solnčen žarek ji zlati lase in v roki ima vlogo Barbare v „Celjskih grofih“. To bo otvoritvena predstava letošnje sezone. Avtor: Bratko Kreft, režiser: prof. Šest.

„Pustite zdaj gospo Barbaro in bodite zopet Nablocka. Publika Vas pozna iz tolikernih vlog, zdaj bi Vas rada videla kot M. N. Nablocko; od takrat, ko ste šli k teatru — do danes. Vem, da neradi govorite o sebi, da celo kroži o Vas anekdota, češ, da ste nekomu, ki Vas je vprašal, kje ste doma, odgovorili: „Ob Volgi“, nakar se je rado vednežu zdel ta pojem vendarle malo preveč „raztegnjen“ in ni dalje spraševal.“ Njene svetlozelene oči zakrije za trenutek roka, ki živi svoje življenje na odru, skladno z njeno celo pojavo. Ta roka — kako zna pretiti v trenutkih borbe in jokati brez solza, z majhno kretljivo pove brez besed vse — ali pa vse zamolči, če je treba.

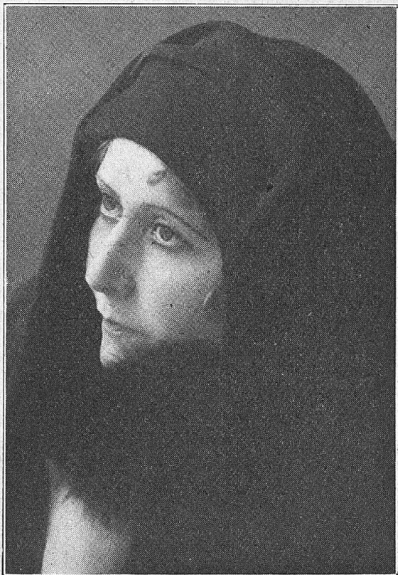
Kdo je pozabil roke njene Nastasje Filipovne v *Idiotu*, v sceni, predno sežge denar? Deset let je tega, kar so govorile, in še se jih spominjam. In roke njene baronice Glembay, ko rabijo „Migränstift“, ko se igrajo z usodnimi škarjami, ko zgrabijo za stol?

Oči se ji upro v daljo. Daleč, daleč je za njo Rusija. Rojena je ob Volgi v Astrahanu. V Kievu je spoznala režiserja Borisa Putjato (ki mu je kasneje postala žena). On je spoznal njen talent, ji bil učitelj in mentor. Poleg pouka pri njem se je učila baleta, mimike in plastike.

L. 1916. je nastopila prvič v komediji „Karijera gospoda Nablockega“ in po tej igri, ki ji je prinesla prvi uspeh, si je vzdela svoje gledališko ime. Njeno dekleško ime je Borislavskaja. Bila je stalno angažirana v Harkovu, gostovala je mnogo v Odesi in Kievu.

Njene najljubše vloge so bile: Katarina v „Nevihti“ in „Zafrčkan denar“, oboje od Ostrovskega, „Adrienne Lecouvreur“, „Maria Stuart“, „Figarova svatba“, „Kozarec vode“ (Ana), „Damska vojna“ — „Madame Sans-Gêne“ daleč — daleč je vse to — — —

Velika revolucija je pregnala tudi njo čez prag matuške Rusije. Novembra bo 11 let, kar je prišla k nam. Njeni najlepši spomini na tisto dobo? Nastasja Filipovna, Osma žena, Črešnjev vrt — — kdo, ki je gledal „Volpona“, pozabi njen: „Zasebnica“, odgovor na vprašanje sodnika, kaj je po poklicu?

Akcent njenega glasu in pogled, ki se koketno in sramežljivo povesi — —. Poosebljena stoprocentna žena kot je in z njo zvezana erotika.

Smehljaj te elegantne, mondenske žene je njeno orožje in njen ščit. Smehljaj, s katerim vse premaga: one, ki jih ljubi, in one, ki jih sovraži. Smehljaj, ki vzbuja smeh, grozo ali bridkost. In njen jok, tisti skrivni, ki se sam v sebi utopi, tako je skriven. Če jo izda solza, si utrne tako slučajno bridkost iz očesa, kot da je mušica, ki je proti njeni volji zašla v oko. Njen smehljaj in jok, njen šarm, vse raste iz velike sreče in velikega gorja, spočetega od tenkočutnega človeka. Njen smehljaj, ki zna biti krinka, je najgloblji izraz njenega bistva, ki vse razume in vse odpušča.

Mnogo kreacij nam je podala: od male „Paglavke“, „Kukuli“, „Cerkvene miške“ preko Margarete, Ofelije, Roksane in Veronike, od šarmantnih mondenskih žen v francoskih komedijah, ki jih tako rada igra: v „Župniku“, „Topazu“, „Teodor et Comp.“ itd., do globokih realističnih ruskih del: Nastasja v „Idiotu“, Ana Karenina, Lizaveta v „Živem mrtvecu“ itd. Zdaj jo zanimajo vloge, kot je bila: „Obrt ge. Warrenowe“ in baronica Glembay — to so ženske v jesenski dobi. In tu, pravi Nablocka, je njen novi delokrog. Njena kreativna sila je zmožna tako genialnega podajanja, da je vsaka ženska usoda, oživotvorjena po njej, psihološko prozoren, živ človek.

Nablockina močna stran je podajanje moralno problematičnih žensk. Nablocka je bila za Ljubljano eksotična pojava, ko je prišla, in taka bo ostala. Kot cvetka iz daljne dežele je k nam presajena. Naša je postala, dobro se počuti v svoji drugi domovini in radi jo imamo.

Vedno ji bo ostal nek tuji cachet in morda je baš to, kar jo dela za nas zanimivo.

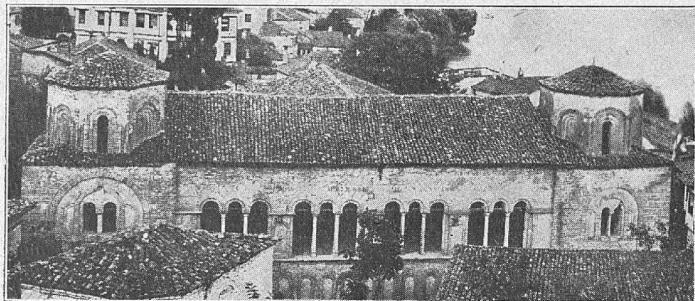
Pisma s pota.*)

Anka Nikoličeva

Ohrid...

Da, še v Ohridu. In to zapišem kar tako, že kar tako vam to zapišem, kakor da bi pisala „na Bledu“ ali „v Bohinju“. Da, rajši „v Bohinju“, kajti to lepo jezero močno spominja na naš gorenjski biser. Samo, ne pozabite prosim, na naše povečano merilo. Kar se jezerske površine tiče, bi bilo treba pomnožiti nekakšno s štiridesetimi, Bohinjsko jezero štiri-desetkrat „vzeti“, da se izrazim po starem. Gore pa mi pustite v miru. Gore so nekako prav tako visoke kakor naše, saj dosega in presega najvišji vrhovi 2000 m in nosijo daleč tja v spomlad svoje snežene plašče. Ker pa leži že samo jezero zelo visoko, nekaj metrov manj od 700, ne delajo planine tako mogočnega vtisa kot pri nas. Drugače pa — kakor v Bohinju zagledaš jezero šele, ko te pripelje cesta tik do obale, da ti zapljusnejo valovi skoro prav pod noge. Kakor v Bohinju stopa venec gor iz vode same in pušča le prav ozek pas za obrežno pot. In kakor ob Bohinjskem jezeru se spušča tu pa tam v vodo mogočna skala, strma, razrita in izpodkopana, da se ji mora cesta umakniti v goro in poiskati bolj udobnega prehoda. In kakor pri nas sveti Janez, čuva Ohridsko jezero sveti Jovan, samotno stoječ vrh zadnjega pobočja ohridskega gradu, in tam nekako, kjer zeleni pri nas prijazen rovt s prastaro cerkvico Sv. Duha in se pasejo kravice mežnarja Cvetka, stoji tukaj še starejši manastir Sv. Naum z zanimivo cerkvico in gospodarskimi poslopji, z množino krav, bivolov, ovac in rac, z istotako šumljajočimi potočki, ki dero povsod iz gore v jezero. In za naseljem pašniki in šume, onstran vode zopet vrhovi gor in vrh grebenov — meja. Meja na zapad. Kakor pri nas. Tudi tik za Sv. Naumom teče meja, prav za prav se stikata dve meji, grška

*) Gl. Ž. Sv. str. 111.

Ohrid: Cerkev sv. Zofije, zgrajena l. 1043.

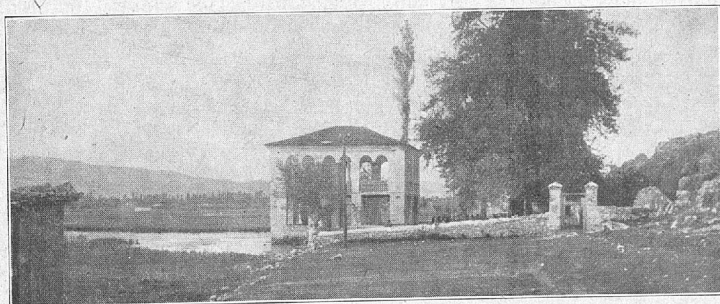
in albanska — ali ni zopet kakor pri nas? — in le nekaj minut hoda bi me bilo pripeljalo do te zanimive točke. Vendar sem, ker nam je bil čas kratko odmerjen, rajši posmatrala najbližjo okolico, pokusila „sladko od višenj“ in temno, južno samostansko vino, napisala nekaj razglednic (Sv. Naum ima pošto), se pridružila pogovorom z menihi in se veselila, kako je mlad kaludžer elegantno porazil sopotnika, ki ga je mislil „vleči“. Kako? Nu, neki radoveden gospod je hotel vedeti, ali je mladi menih pač dobro napravil vse stroge izpite, ali se je pač do kraja odpovedal vsemu, prav vsemu, kar nudi grešno svetsko življenje — saj veste, kako tjavendan, često pomešano z malo zlobe, izprašujejo nekateri ljudje. Dolgo mu je mladenič v črni halji, čigar obraz je bil bled in lep in ki so se mu oči tako topla iskrile, vljudno odgovarjal in se spretno izmikal kočljivim vprašanjem. Pravil je o življenju v naravi in z naravo, o študijah. „Študiraš? Čemu študiraš, če imaš že vse izpite za seboj?“ „Zaradi študija študiram, zaradi znanosti.“ „Kakšne znanosti, kakšne vede? Kaj pa moreš študirati v teh hribih brez pripomočkov?“ „O, vse študiram, kar me zanima. Zgodovino, stare knjige, filozofijo, jezike —“ „Jezike? Kakšne? Pa čemu, saj nikamor ne potuješ, z nikomur ne občuješ.“ „Tudi jezike študiram zaradi znanosti.“ „Kakšne jezike pa?“ „Armenški, arabski, turški, sanskrit, pa tudi moderne, njih stara narečja, slovanske jezike —“ „Nu, ti pa imaš pester program. Zdi se mi, kaludžer, da kvasiš. Zdaj praviš, da študiraš, preje si pa govoril, da goniš ob zori ovce na pašo, da preživljaš cele dni in tedne po travnikih in v šumi. Mar imaš z ovcami armensko konverzacijo ali sanskrit?“ Zdelo se mi je, da bo menihovega potrpljenja konec. Pa ne. Le v njegove zlatorjave oči, ki so gledale v sonce, se je prikradel smehljaj, neka vesela krepkost mu je vzravnala vitki stas in zelo mirno je dejal: „Seveda, med ovcami študiram. Krog mene samo gozd in trate, nebo nad menoj in poleg mene ovce. Nihče me ne moti. Vseposodi božji mir in le nebo in ovce. In ovce mi ne stavijo nikdar nikakšnih vprašanj.“ Tako je dejal in mirno nadaljeval razgovor z malo, debelušno gospo, ki je hitela, da vidi tudi ona sobe, kjer stanujeta kralj in kraljica, kadar posetita samostan. Tudi jaz sem pohitela. Pa saj to niso sobe, troje sobic je to, z domačimi preprogami, s kratkimi zavesicami, lepo sestavljenimi iz različnih belih vezenin, poklonjenih ob različnih kraljičinih posetih od učenk vojvodinskih šol, z lesenim, ozkim, nad vse primitivnim hodnikom na jezero, a z božanstvenim razgledom. Prav pod teboj, globoko doli kristalnočista voda, ki ji vidiš prav do dna. Le prav ob obali se vleče širok, neprozoren pas. Ali so sence? Alge, mahovje, vodne rastline? Nekdo pravi: Ribe. Vse se smeje. Ribe? Tam, nekaj metrov od „sence“ res stoji riba. Mirno, negibno stoji kakor naša postrv v smaragdni globini Savice pod mostičkom v Ukancih. Zdaj malo

zagiblje repno plavut — in švigne kakor blisk proti „senci“. In „senca“ se umakne, kakor da bi vihar podil oblake, kontura se razgiblje, tema v vodi se zgosti, zopet razredči in zopet stoji neprozoren pas negiben kakor preje. Res so ribe. Milijoni rib, milijarde. Ribji zarod, oblak ribjega zaroda. Zdaj mečejo človeški nepridipravi kamenčke, drobtine, papirčke, ogorke cigaret in masa ribjega naraščaja ne ve ne kod ne kam, neprestano se giblje pod nami oblak, valovi in drhti. Nepridipravi zgoraj na balkonu pa so tolikanj zadovoljni, da zdaj vedo „prav za gotovo“, da so resnično ribe. Toliko rib, moj Bog, in tako slastnih, saj jih vsak dan pokušamo v vseh ohridskih hotelih. Zdaj so še majhne seveda, a ko vse to doraste — in človeškim nepridipravom se pcedijo sline, misel na povratek — do Ohrida je nad 20 km, — jih prevzame. Skoro sama ostanem na balkonu. Ribji rod tam spodaj se je umiril in samotna riba zopet stoji na preži. „To je strv,“ reče nekdo domačih poleg mene. „Ena najboljših naših rib. Samo „letnica“, ki je godna samo poleti in „čista riba“, ki je brez vseh koščic, sta še finejši. Strv ste že gotovo imeli na pladnju. Pravijo ji tudi pastrmka.“ Vidiš, saj se mi je takoj zdelo, da stoji tam doli in preži prav kakor naša postrv.

Da, Ohridsko jezero je polno najboljših rib, morda zato, ker ga ne plenijo tako brezobzirno, kakor plenijo bogastvo „civiliziranih“ jezer in rek. Tudi cene so prav nizke. Strv stane 60—10 Din kilogram (pri nas 60 Din) letnica 15—20, čista riba 12—16, šaran-krap 8, klen 6, mrena 6, jegulja 10—18. Jegulj gre največ za izvoz in spominjam se, da sem pred leti videla na jese-niškem kolodvoru nemški specialni hladilni vagon, ki je vozil ribe iz Južne Srbije. Pa to je bilo pred leti. Danes, nu, danes sem prepričana, da konzerviramo vse marinirane jegulje, ki se prodajajo po naših delikatesnih trgovinah za težke novce, že doma. Saj konzerviramo doma celo „ruse“ in „bismarke“, ki jih moramo dovažati presne v prav takih nemških specialnih hladilnih vozovih od obal Vzhodnega in Severnega morja: samo ne vem, zakaj bi bili potem „rusi“ cenejši od jegulj, in sicer toliko cenejši. Pa morda v zadevi z jeguljami niste povsem prepričane? Če niste, pa poiščite resnico. In če ste jo našle, in če se izkaže, da —

Moje misli hite do brezove metle.

Pa naj vam rajši povem še o drobni ribici plašici, ki daje Ohridčanom že dolga stoletja lep nakit, „ohridski biser“. Drobne luskinе ribic plašic tope na poseben način in raztopino predelujejo v lepe perle. Niz takih drobnih ali debelejših biserov stane okoli šestdeset dinarjev in je zelo nežen in fin nakit. Bisernico vlagajo tudi v ustnike za cigare in cigarete, krasijo doze, šatulje in slične drobnarije, ki jih tujci radi kupujejo za spomin in za „odpustke“. Tudi prav lične ročne izdelke iz srebrnega filigrana smo videli v

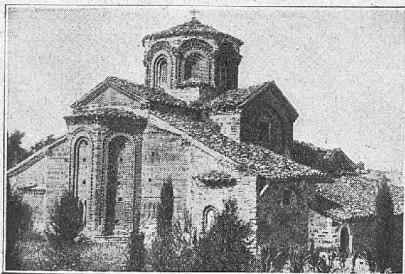
Ohrid: „Studenišče“

tisti tesni „radnji“ ohridske ulice, ki me toplo spominja podobnih prilik v Benetkah. Samo da je vse to naše, naše —

Moj Bog, ko bo stekla do Ohrida železnica in se boš prigugal v vso to nedotaknjeno lepoto v brzovoznem spalnem kupeju, in ko bodo ob plaži pod Sv. Jovanom, pa preko mestne esplanade tja do pod „Studeništa“, kjer je ob izvoru Biljana*) iz narodne pesmi platno belila, stale vile in hoteli à la Bled in še mnogo, mnogo večji. —

Ljubi, lepi, stari Ohrid, Bog te obvaruj take nesreče. Bog ti daj pač železnico in spalne vozove, na tisoče tujcev in električno razsvetljavo in vse, vse, kar nam dela življenje ubrano, lepo in udobno, daj ti mnogo novca in sreče in zaslužka — a predvsem ti daj z božjo iskro obdarjenega arhitekta in drakoničen zakon, ki bo očuval edinstveni značaj tvoje pokrajine pred ameriškoevropskimi neokusnostmi.

Ko premišljujem, kako naj bi zaključila današnje pismo, in listam po konceptu, ugotavljam, da mi bije danes očitno primerjalna žila. Da si ostanem zvesta do konca, vsaj do konca današnjega pisma, naj vam zaupam še nekaj, kar mi je priklicalo v spomin najožjo domovino. Ko stopaš iz mestnega centra, ki diši po ribah, pečenih bučah, vodi, svežem kruhu in še po marsičem, po bregovitih ulicah do slikovitih razvalin starega gradu na ohridskem griču in do tisočletne cerkvice Sv. Klementa. —

Ohrid: Cerkev sv. Klementa, zgrajena l. 1253.

med kristjani in jezik svetih apostolov Cirila in Metoda so razumeli vsi Slovani od Soluna preko Balkana, Podunavja, preko Alp pa tja do države Svatopluka.

Pa saj sem vam prav za prav hotela pisati o ličnih kmečkih hišah ohridskih predmestnih ulic, kjer, ko pogledaš skozi odprto dver v nevisokem zidu, ki

*) Pesem je znana s koncertov „Učiteljskega pevskega zbora“:

Biljana platno beleše¹⁾
na ohridskote izvori.
Mi pominaha²⁾ vinari,
vinari Belogradjani:

„Vinari, more, Belogradjani,
krotko terajte karvanot.³⁾
da ne mi platno zgazite,
ot mi je platno darovsko.“⁴⁾

Biljano, momo hubava!⁵⁾
Ako ti platno zgazime,
sa vino će go platime.

Vinari, more, Belogradjani,
ne vi go sakam vinoto.⁶⁾
tok vi go sakam ludoto,
što napred tera karvanot,
što nosi fesat nad oko,
Biljanu gleda pod oko.

Do tri mi puški puknale,
do tri junaci padnale,
do tri mi majke, tugo, plakale.

¹⁾ je belila. — ²⁾ šli so mimo. — ³⁾ voz. — ⁴⁾ svatovsko. — ⁵⁾ devojka lepa. — ⁶⁾ ne iščem vino.

čuva snažno dvorišče pred cesto, pozdravlja z vseh oken pisano cvetje, prav kakor z oken gorenjskih deklet. In pisano cvetje, bodisi poljsko, bodisi vrtno je redko v vasch in mestih Južne Srbije, ali vsaj ni vidno. V Skoplju na primer, ki je večje od Ljubljane, nimajo niti ene same trgovine s cveticami. Morda zaradi cvetja, morda zaradi splošne ličnosti, morda zaradi ljubeznivih povabil lastnikov, naj vendar vstopim, da vidim njihov dom, mi bodo ohridske kmečke hiše ohranile najbolj pristrčen spomin na Makedonijo. Pardon, Mačedonijo, da se izrazim pravilno po mačedonski ali po „našinski“, kakor tam imenujejo narečje. „Našinščina“ je občevalni jezik priprostih, večinoma nepismenih, čeprav vrlo inteligentnih ljudi, pa tudi starejših odličnjakov, ki so pohajali pod turško oblastjo grške ali francoske šole, kajti slovanskih ni smelo biti, ali pa so bile tako primitivne in revne, napol privatne, prav za prav posmatrane od turških valijev kot nekakšno ilegalne, da jih „boljši“ človek ni posečal. Današnja mladina pa govori in piše že vsa čisto srbohrvaščino in spominjam se neutolažljivega smeha dveh razboritih — tretješolk (tu nosi vse srednješolske uniforme), ki so na prstih štele vse napake starejšega gospodina, ki mu je jezik prav prevečkrat zdrknil po „našinski“. Jaz pa seveda teh našinskih grehov nisem občutila in sem njegovo pripovedovanje prav izborno razumela. Mladina je pač povsod malo neugnana, saj se tudi pri nas na skrivaj muza stari mamki na „Gorenjščem“, ki pravi še vedno „četna“ in „čavelj“.

In ko mi je takole resnično zdrknila še ena primera pod pero, moram prav zares končati to-le pismo, ki vas gotovo dolgočasi. Saj to je vendar dolgočasno stikati po stvarih, ki jih poznamo, ki so slične kakor pri nas. Kje pa ostane senzacija, kje vse tisto, kar nas razburja in daje prijeten drget našim živcem in brezskrajno globoke misli našemu nemirnemu duhu? Moj Bog, rože na oknih, in Bohinjsko jezero pod povečevalnim steklom, pa govorca, ki zveni skoro kakor naša, in skupen svetnik iz prastare dobe — bežite no, to je zabava za rodoljube iz Kersnikove dobe. Mi pa, prosvitljeni otroci modernih let — — —

Vdove v Indiji nekdanj in sedaj.

Po skici miss Helly Kohn, docentinje na univerzi v Bombagu (Deccan College, Poona).

Y.

Ali me hočete spremiti skozi ceste indijskega mesta? Ne mesta na severu s pretežno mohamedansko kulturo. Ne hotela bi vas voditi sem, kjer žene višjih slojev ne stopijo na cesto, ali kvečjemu zagnjene, temveč v mesto kot je Nagpur, Akola, Nasik ali Poona, v pravo indijsko mesto, kjer tvorijo Indijci večino prebivalstva, kjer so bramani, najvišja kasta hinduizma, močno zastopani in kjer se žene in dekleta prosto gibljejo.

Kakor hitro se nam oko nekoliko privadi indijskih noš, zapazimo, da veliko žen ne nosi okusno nagubanega oblačila „sari“ iz običajno lepega, prijetno barvanega blaga, marveč iz surove kotonine.

Kdo so žene, ki tako odbijajo s svojo zunanostjo? To so pravoverne, „postrizene“ bramanke, katerih število se k sreči vsako leto manjša.

Vse so strašno suhe. Ali se motimo? Ali je to morda slučaj? Ni slučaj. To ima svoj vzrok, ki vam ga bom kmalu odkrila.

Vdova po bramanu! Ta tema pač zahteva nekaj pojasnila.

V hinduizmu se smatra vdova za osebo, ki prinaša nesrečo: Njeno življenje nikakor ni vredno zavidanja. Ne sme se prikazati v družbo, celo pri svatbi lastnih otrok ne.

V prejšnjih stoletjih so bramani s truplom umrlega moža sežigali njegovo živo vdovo. Ta grozoviti običaj je, hvala bogu, že pred sto leti odpravljen. V začetku 19. stoletja je angleški zakon zabranil to grozodejstvo.

Sežiganje bramanske vdove koreni kot marsikateri drugi običaj v Indiji v etiki preteklosti: strašen primer popačenja lepega ideala. V staroindijski mitologiji in zgodovini so liki žen, ki so se po smrti svojega moža v heroičnem obupu prostovoljno vrgle na grmado, ki je bila pripravljena za njegovo truplo, da bi ga tudi v smrti ne zapustile, in tudi zato, ker se jim je življenje brez njega zdelo brezpomembno. V poznejši zgodovini se je marsikatera hinduška princezinja na ta način dala živa zažgati, da bi se je ne polastil mohamedanski zmagovalc. Take junakinje so opevali, celo oboževali.

Tekom stoletij so svečeniki izkoristili ta ideal ženske zvestobe tako, da so marsikatero ženo nečloveško silili v ognjeno smrt iz fanatizma ali da so sebe in svetišča obogatili z bogastvom ali nakitom svojih žrtev. Ta nečloveški običaj je torej za vedno pokopan.

Dandanes je životarjenje bramanske vdove v pravovernih krogih prav žalostno. K sreči niso vsi bramani pravoverni!

Vdovi postrizejo lase, nakit in zlatnino ji vzamejo. Od dneva, ko je ovdovela sme nositi le še živordeč znak svoje žalostne usode. Do smrti sme le še enkrat na dan jesti mesto dvakrat, kot je običaj Hindov. Zato postane nenaravno tenka, in brez pretiravanja se lahko reče, da je pravoverna bramanka odbijajoča. V tem je tudi pomen običaja, kajti bramanska vdova se ne sme znova poročiti in ne sme nobenemu moškemu več ugajati! Svoje misli naj usmeri na dušni blagor pokojnika, ne pa na lastno zemeljsko srečo. Njeno življenje naj bo dosmrtna žalost.

Poleg tega vdova trdo dela v hiši svojih sorodnikov, ki so ji dolžni dati streho. Sicer so pa odkazane dolžnosti do neke mere blagoslov za ubožico. Ker ji ni dovoljena niti ženska družba, je njeno edino veselje vsakodnevno obiskovanje svetišča.

V ostalih kastah Hindov je stališče vdove boljše. Lahko se zopet poroči, čeprav to ni splošno veljavno, ker mnoge kaste in njih ločine posnemajo navade bramanov. Nasprotno pa je pri nekaterih kastah celo dolžnost moževga sorodstva, da vdovo na novo poroči.

Dovolj težko je kjerkoli biti vdova. V Indiji pa tudi pomnožuje vrste vdov običaj preranih porok. Kljub hvalevrednemu napredku zadnjih desetletij poroče še vedno na tisoče malih deklic, to se pravi, pogodba in poročni obred se izvršita davno, preden je deklica dovolj stara, da stopi v zakon. Petnajstletni deček n. pr. se poroči z devetletno deklico; nevesta živi deloma pri njegovih starših, kjer se uči kuhati, deloma pri svojih. Mladenič mogoče še obiskuje visoko šolo. Vzemimo, da ga zadene nesreča in umre v sedemnajstem ali osemnajstem letu za kako boleznijo: „mlada žena“ z enajstimi ali dvanajstimi leti, ki je še devica in povečini še ne ve, kaj je sploh zakon, se hipoma znajde dosmrtno obsojena v vdovski stan.

Moderni Hindi mislijo resno na reformo, nimajo pa smisla za senzacionalne bliskovite preobrate, ki naj se izvrše čez noč, temveč delajo že desetletja na temeljiti, počasi napredujoči reformi, ki temelji v glavnem na šolski izobrazbi deklic. Starši, ki so tako napredni, da dovolijo hčerkam obisk šole, skrbje tudi za to, da se zakoni dece sklepajo kasneje. Problem vdove je takorekoč središče socialnih reform.

Na čelu reforme stoji hrabri pionir, bramanec prof. Karve v Pooni; z njegovim ogromnim trudom zgrajen dom za vdove blizu Poone je bil zadnjih 25 let stotinam vdov ne le zavetišče, temveč tudi učilišče, kjer so vdove dobile izobrazbo za izvrševanje določenega poklica.

Dandanes si bramanska vdova izvoli kak poklic. Postanejo učiteljice in bolniške strežnice, po katerih je ogromno povpraševanje. Tudi zdravnice najdemo med njimi. Kasta vsekakor stavi tem pogumnim ženam vse mogoče neverjetne težkoče na pot. Toda vsak začetek je težak. Uspehi zadnjih 25 let hrabre k nadaljnjemu napredovanju. Hindus Sir Hari Singh Gour je neumorenen v borbi proti porokam otrok. Braman Devadhar v Pooni, član reformne zveze „Servants of India Society“, si je postavil nalogo, da pomaga vdovam, katere sorodstva zapostavljajo, do poklica z besedo in dejanjem. Ti pionirji so resnični rešitelji indijskega ljudstva.

„Domače ognjišče“.

Druga gospodinjska razstava v Ljubljani.

M. G.

Zveza gospodinj, odsek Splošnega ženskega društva v Ljubljani, pripravlja s pomočjo matičnega društva svojo II. gospodinjsko razstavo, ki se vrši od 3. do 12. septembra na letošnjem velesejmu v vsem obsežnem paviljonu K.

Lanska I. razstava, „Novodobno gospodinjstvo“, je predočila predvsem delovni program in načela pravilno in premišljeno urejenega gospodinjstva, letos pa je Zveza gospodinj najtemeljiteje izdelala eno točko tega programa, namreč delo gospodinje v kuhinji ter vse, kar je z njim v zvezi. Razstava nosi tehten in pomemben naslov „Domače ognjišče“. Tu gori oni svetli plamen, ki ga neti in vzdržuje naša žena, prav tako praprosta kmetica in delavka kakor mestna gospa; ogenj, ki od njega prehajajo toplota, blagost in dobrota na vse člane rodbine in sveti prav do zadnjega in najspritejšega kotlička bodisi premožne hiše bodisi borne koče. Razstava „Domače ognjišče“ bo v vsakem oziru praktična svetovalka in učiteljica našim ženam in dekletom, saj se bo vršila po možnosti v obratu in bo torej združena z nazornim poukom. V predavalnici, opremljeni s plinskimi in električnimi štedilniki, bodo pred očmi gledalcev v popoldanskih urah odlične zastopnice gospodinjskih šol: ravnateljica ga. Jerica Zemljanova, gospodinjska voditeljica Dečjega Doma ga. Stefanija Humekova, ravnateljica ga. Jela Premrujeva in druge strokovno izobražene gospodinje prirejale in vkuhavale zelenjavo in sadje, pripravljale ribe ter hkratu predavale o tem, kar se bo vršilo pred nami. — Videle in slišale bodo, kako in kam naj spravljamo za zimo zelenjavo, krompir, jajca i. dr (ga. Jela Premrujeva, ravnateljica kmetsko gospodinjske šole v St. Juriju na Štajerskem.) Tajnik Kmetijske družbe, gosp. Kafol nas podučí, kako treba sušiti in na drug način konservirati sadje in zelenjavo za zimo. Praktično izvežbana gospodinja iz goriških Brd pa pokaže, kako lupimo, zveplamo in sušimo češplje. Našim gospodinjskim pomočnicam in gospodinjam bo gotovo prav dobrodošlo nazorno predavanje „Pravilno in nepravilno pomivanje posode“ ravnateljice Premrujeve.

Oddelek „Zdravilne rastline“ nam pokaže preizkušena, med našim narodom upoštevana in priljubljena zdravilna zelišča. Uredita ga asistent botaničnega vrta ljubljanske univerze, gosp. Tomažič in mag. formacije, gdčna. Nevina Rebekova. Voz, zvrhoma natovorjen z dobrotami tega sveta, nas šele uveri, kako velikanske množine pojé odrasel človek tekom enega leta. Sestavita ga ing. kemije gdčna. Marija Ahačičeva in ga. Ivanka Leskovičeva. — Oddelek „Kaj plačuješ drago, — kaj cenó“ nam pokaže, koliko hranilne vrednosti imajo posamezna živila, izraženo v kalorijah. To docela znanstveno delo izvrši gdčna. ing. M. Ahačičeva.

Dalje slede skupine: Gospodinjsko slovstvo in knjigovodstvo, — Mleko in mlečni izdelki, — Kruh, pecivo, testenine, — Sadni soki — Prehrana noseče in doječe matere (ga. dr. Mira Finkova) in prehrana deteta (ga. dr. Anča Konvalinkova), — Kurivo v gospodinjstvu (ing. kmeije, gdčna. Nada Dolarjeva), — Gradbeni material, — dve vzorno urejeni kuhinji po načrtih arhitekta gosp. Mesarja, — Obleka gospodinje, — Kuhinjsko perilo, — Detajlna oprema kuhinje, — Kuhinjski pripomočki, patenti, čistila i. dr., — Kurilne naprave, t. j. štedilniki ter razni ogrevalniki na plin in končno oddelek Mlade gospodinje, t. j. prostor za igrači, ki naj mala dekletka že v zorni mladosti navajajo k delu v kuhinji in gospodinjstvu sploh. Statistični del bo obsegal pregled gospodinjskega šolstva od prevrata do danes. Izdelal ga je kmetijsko prosvetni oddelek banske uprave. Dalje bodo tu slike in fotografije raznih šol, domov in zavodov ter njihov učni načrti in uspehi. Brez dvoma bo jasna slika tega za narodno gospodarstvo važnega pouka tudi merodajnim krogom dobrodošla in za nadaljni enakomerni razvoj gospodinjskega šolstva potrebna.

Celokupni načrt razstave je večše ter z največjo skrbnostjo in preudarnostjo izvršila ing. arhitektka gdčna. Dušana Šantlova, ki z veliko vnemo vodi tudi vso notranjo ureditev poviljona. Ing. kemije, gdčna. Marija Ahačičeva pa je prevzela poljudno znanstveni del razstave „Domače ognjišče“, a je na uslugo in v pomoč tudi po raznih drugih oddelkih, kjer pač odbornice Splošnega ženskega društva potrebujejo njenih nasvetov in njenega strokovnega znanja.

Poleg nazornega predvajanja gospodinjskega dela se bodo vršila na razstavi tudi kratka poljudna znanstvena predavanja, seveda vsa v zvezi s posli gospodinje. Svoje sodelovanje so v tem pogledu obljubili dr. Mira Finkova, dr. Franta Mis, ravnateljica J. Premrujeva, ing. Zajc i. dr.

Vse delo je v najlepšem in živahnem teku, tako da uspeh vsekakor ne more izostati.

Šestdesetletnica Glasbene Matice in žena.

Minka Govékarjeva.

Ženski Svet je priobčil v svoji 7. in 8. številki t. l. članek pod gornjim naslovom izpod peresa Marijana Lipovška. V popolnitev teh spominov naj navedem še tri za Glasbeno Matico, za njen umetniški razvoj in sloves v svetu prav posebno zaslužne žene.

Ko je bil l. 1891. ustanovljen ženski zbor Glasbene Matice, ki je štel v začetku 37 članic, si je izbral za prvo svojo predsednico Franjo Gregoričevó, ženo primarija dr. V. Gregoriča, sopranistko lepega in obseznega glasu. Pela je že prej več let v ljubljanski Čitalnici solistovske točke in v zboru, a je bila znana tudi kot odlična cerkvena pevka. Ga. Gregoričeva je delovala tudi v raznih ženskih in mešanih človekoljubnih društvih in ustanovah; še vedno pa je odbornica Ciril-Methodove podružnice.

L. 1895. se je ga. Gregoričeva zaradi dela v družini zahvalila za predsedniško mesto Žen. zbora Glasbene Matice, ostala je pa še nadalje odbornica.

Na njeno mesto je stopila Terezina Jenkova.

Kdo je ne pozna, dobrotnice in tolažnice vseh ponižanih in razžaljenih ter premnogih skritih in sramežljivih siromakov v Ljubljani in drugje, žene, ki je delila in deli svoje darove in dobra dela tako, da ni nikoli vedela levice, kar je dala in daje desnica? — Na tisoče je ljudi, ki so se zatekli k njej in so dobili pomoč. Velikemu številu dijakov je omogočila, da so mogli nadaljevati svoje študije. Kot zdravnikova žena se je zavzemala za bolnike, zlasti za jeličnike; opravljala je najtežja telesna dela usmiljenja, zašla tako

Julija Ferjančičeva

Terezina Jenkova

Franja Gregoričeva

v najbornejša stanovanja in spoznala bedo vseh ljudskih slojev. Vemo dalje, da je tudi Jenkova med onim številom dobrasrčnih Ljubljčanov, ki so se zavzemali ne le s sočutjem, nego tudi z dejanji za usodo vojnih beguncev. Ruski ujetniki bi vedeli marsikaj povedati o gostoljubju na stanovanju Terezine Jenkove, kjer so okrog hiše večkrat oprezovali policijski agenti. V temni noči je hodila ta žena med vojno na domnjeno mesto, kamor je donášala srbskim in ruskim ujetnikom kruha in cigaret.

In pozneje njena skrb za ruske begunce in emigrante. Kdo bi popisal usa njena pota po Dolenjskem in Gorenjskem, kjer je iskala, prosila in rotila, da je našla nesrečnikom zavetja? Kdo bi mogel naštetii njena požrtvovalna posredovanja okrog raznih oblasti, da je stoterim in stoterim ruskim emigrantom preskrbela skorjico kruha? Gotovo je, da bi bili brez Terezine Jenkove ruski izseljenci na Kranjskem še stokrat večji reveži, nego so.

Kot ljubiteljica ruskega jezika in slovstva je bila s svojim soprogom pok. dr. Ludovikom Jenkom že dolga leta pred vojno ustanoviteljica Ruskega kruška v Ljubljani. Po njenem prizadevanju pa se je ustanovil Ruskij kružok tudi v Trstu in Gorici, kjer se je priučilo ruskega jezika in vzljubilo rusko slovstvo mnogov slovenskih inteligentov.

A ta plemenita dobrotnica človeštva in kulturna delavka je bila tudi vneta podpornica slovenskega petja in sama dobra pevka sočnega alta. Prav posebno pri srcu ji je bila Glasbena Matica, naša najstarejša in najodličnejša pevska in glasbena ustanova. Celovrsto let je bila predsednica njenega ženskega pevskega zbora; kot taka je v zboru sama pela in zbirala okoli sebe najboljše ljubljanske pevke in jim prigovarjala, da so vstopile v pevski zbor. Opravljala je vse polno podrobnega dela, ki ni nikjer zapisano, morda niti ni bilo opaženo ali vsaj ne dovolj upoštevano, ki pa je rodilo pozitivne in vidne uspehe.

Iz njenega vnetega delovanja za Glasbeno Matico sta posebne omembe vredna zahvalna koncerta na Dunaju. V usodnem letu 1895., ko je strahotni potres uničil skoraj polovico Ljubljane, je bila ga. Jenkova izvoljena v odbor za pomoč prebivalstvu. Treba je bilo nuditi gmotno in duhovno pomoč ljudem, ki se jih je ob dolgo ponavljajočih se sunkih zemlje pošlašal obup in strah. Jenkova si je izbrala v oskrbovanje najsiromašnejše, ki je njih bedo potres še bolj razgalil. Na Glincah so stale barake, kjer so brezdomci dobili prenočišče in se jim je razdeljevala še topla hrana, ki jo je pošiljala dunajska „Volksküche“ (ljudska kuhinja).

Čustvo hvaležnosti do Dunajčanov, ki so se oglasili v mednarodnem jeziku usmiljenja, je v srcu Terezine Jenkove vzbudilo idejo, naj bi Glasbena Ma-

tica priredila na Dunaju koncert v prid dunajskim siromakom.

Ženski in moški zbor z ravnateljem M. Hubadom na čelu sta to njeno idejo navdušeno sprejela. Seveda je bilo tudi dokaj pomislekov, bojazni in oklevanja, a vse to le izven Glasbene Matice. Naši pevci in pevke so se lotili dela in niso dvomili, da zmagajo.

Nastudirali so za koncerta naše narodne pesmi Dvořakovo veliko balado Mrtvaški ženini in še marsikaj. Nabavili, zbrali in izposodili pa so si tudi narodne noše za ženski zbor in se odpravili na pot.

Prvi koncert se je vršil 24. marca l. 1896. v velikem „Musikvereinssaalu“. Uvodoma je dunajski dvorni igravec V. Kutschera deklamiral Josip Stritarjevo pesnitev Laibachs Dank (zahvala Ljubljane), ki jo je pozneje skladatelj Max Schönherr uglašil po motivih slovenskih narodnih pesmi, petih na dunajskem koncertu. Skladbo za mali orkester je posvetil predsednici ženskega zbora Glab. Matice, Terezini Jenkovi.

„Že pri prvem koncertu so dosegli Ljubljancani sijajen uspeh,“ piše Fran Šuklje v svojih Spominih. „Pa v istini, krasno so peli, in še nekaj — pevke so sijajno izgledale. Lepo je bilo videti naših 70 cvetočih deklet in gospa, vse v narodni noši z blestečimi zlatimi avbami ali pa v snežnobelih pecah z imenitnimi ‚petelini‘. To je bilo nekaj čisto novega za dunajsko gospodo in je kolikor toliko pripomoglo h krasnemu izidu!“ ...

Zahvalna koncerta naše pesmi na Dunaju sta dvignila ugled našega glasbenega zavoda in naše pevske kulture in sta utrdila v pevcih Glasbene Matice njihovo samozavest, da so prirejali pozneje vedno nove turnee v inozemstvo, kjer so povsod dosegli sijajne uspehe. A da so se turnee sploh začele, je bila zasluga ge. Terezine Jenkove. Saj je pisal Slovenski Narod z dne 17. aprila 1896. dobesedno: „Misel prireditve dobrodelnih koncertov po Glasbeni Matici na Dunaju za Dunajčane je sprožila slovenska dama, sprožila jo je — in to bodi v kroniki Glasbene Matice trajno zabeleženo — velemenjena gospa Terezina Jenkova.“ Isto opetovano na več mestih priznava in naglašja Izvestje Glasbene Matice, izdano l. 1898.

Desna roka Terezine Jenkove in najpožrtvovalnejša njena pomočnica v delu za Glasbeno Matico je bila tedanja podpredsednica ženskega zbora Gl. M., ga. Julija Ferjančičeva, sestra ge. Franje Gregoričeve. Že kot dekletce je rada prepevala; vstopila je v pevsko šolo ravnatelja Frana Gerbiča. Pozneje se je šolala še pri mojstru M. Hubadu ter je pela v ženskem zboru Gl. M. od njegovega početka pa do danes. Nastopala je prav na vseh prireditvah Matice do l. 1911., ko se je s soprogom, dvornim svelnikom, preselila na Dunaj. Kot dobra altiska je pela večkrat tudi manjše solovske partije. Prav rada je sodelovala tudi pri raznih drugih pevskih prireditvah, in se dobro spominjam, kako je z go. Miro Dew-Costaperarijevo pela različne duospeve.

Ko se je Terezina Jenkova čimdalje bolj potapljala v delu za bližnjega in je zaradi tega odložila predsedstvo ženskega zbora Gl. M., je bila izvoljena njena agilna namestnica Julijana Ferjančičeva. Zenskemu zboru Gl. Matice je predsedovala skoraj 10 let, prav do svoje preselitve na Dunaj.

Po smrti svojega moža, ko se je ga. Ferjančičeva l. 1927. vrnila v Ljubljano, je zopet vstopila v ženski zbor. Edina pevka je, ki je od vsega začetka pela v njem in deluje še danes z nezmanjšano silo ter z navdušenjem v prospah Glasbene Matice. Bila je ž njo na vseh turnejah: na Čehoslovaškem, Poljskem, v Franciji in po Jugoslaviji. *v Spominih, 1934.*

Franji Gregoričevi, Terezini Jenkovi in Juliji Ferjančičevi... za slovensko glasbo zaslužni, kulturno in socialno delavni ženski trojici poklanjamo ob 60letnici Glasbene Matice Slovenke s temi vrstami nekaj hvaležnega spomina.

† Mariji Novakovi.

„Truplo Tvoje bo trohnelo,
le spomin bo še ostal.
Kdor se spomnil bo na Tebe,
lepih rož Ti bo poslal.“

Te besede so napisala v spomin tej izredni ženi „Skocijanska dekleta“. Pač izjemna v teh čudnih, težkih časih, da kmečka dekleta tako iz duše govorijo o mestni gospe. Pa saj rajna Marija Novakova ni bila mestna in ne „gospa“. Kakor travnate bilke sredi šumečih gozdov je poganjala mladike svoje bogate duše v narod in za narod, še posebej za kmetiški narod. Doma iz kmečke hiše v Tolminu v Soški dolini na Goriškem, je gledala na kmečko ljudstvo zares drugače kot meščani. Z globoko vero v prosep in živo življenje boljših dni tega našega ljudstva je stopala po svoji poti sredi velikega dela in kljubovala nasprotnikom in težki bolezni. Svoje najboljše moči je posvetila skrbi za kmečko dekle in kmečko ženo — mater. Takih delavk je pri nas bore malo, skoraj nič. Kot učiteljica je imela toliko prilike delati za naš preprosti narod. Kot žena odvetnika je nekaj časa živela v Beogradu, slednjič pa si je ustvarila lep domek v Ljubljani. Z vso dušo je sodelovala pri „Zvezi kmetiskih fantov in deklet“ ter bila urednica in glavna sotrudnica „Grude“. Kot pesnica, pisateljica, učiteljica kmečke mladine je pisala pisma, nebroj člankov, dajala nasvete, tolažila, pomagala, razvozlavala težka življenjska pota in se zlasti posvetila socialno-gospodinjski izobrazbi naših deklet. Sredi tega bogatega polja ji je omahnila roka, prenehalo je biti sree tej vzorni ženi in materi. Kakor je zmeraj živela za kmečko ljudstvo, tako je tudi želela, da bi počivala med njimi. Pokopali so jo ob preprosti cerkvi v Notranjih gorica, rojstnem kraju njenega moža.

Premalo je pri nas takih žena, kakor je bila Marija Novakova. Zato bo večno živela v srcih onih, za katere se je žrtvovala.

Zato bo
Pavla P.

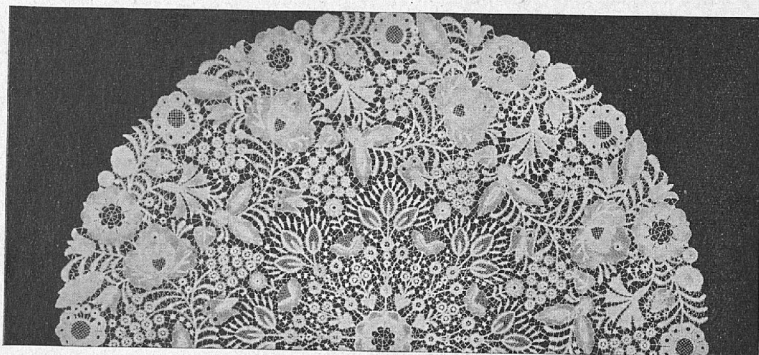
Umetnost in književnost.

Šolske razstave.

Koncem letošnjega šolskega leta so kakor običajno razne šole priredile razstave risb in ročnih del. Zelo zanimive so te razstave, ker se na njih lahko opazuje, kako se spretnost učenek stopnjuje od nižjih do višjih razredov. Primitivnim delom slede vedno težja, lastno ustvarjanje pa postaja vedno bolj očitno. Poduk je smotren in usmerjen predvsem na to, kar rabi žena. Opaža pa se pri ročnih delih zelo vpliv časa in mišljenja. Tudi tukaj se uveljavlja geslo: hitro in poceni. Bogatih ročnih del in del v težjih tehnikah je, žal, vedno manj. Največ je videti del, ki so hitro narejena in streme za efektom. Veliko je ročnih del z narodnimi motivi v belem vezenju in barvah. Nekatera dela so po večini tako tipična in umetniško ubrana, da je tu pač odveč vsaka modernizacija ali izpopolnjevanje. Držimo se zato rajši starih motivov in vzorcev, katerih je pač dovolj za vsak namen. Izognemo se s tem vsem neubranostim v oblikah in barvah, ki so samo zablode in kvadrirajo okus.

„Osrednji zavod za ženski domači obrt“ je na svoji razstavi pokazal mnogo lepega. Posebno važnost polaga na kleklane čipke, ki se izdelujejo pri nas že od nekdaj kot domača obrt. Na razstavi je bilo videti več komadov, ki so na višku tehnike in tako fini, da lahko tekmujejo s prvovrstnimi proizvodi sedanjega časa. Dela te vrste so bila tudi na svetovnih razstavah priznana in nagrajena. Seveda so razstavljeni komadi unikati in se ne izdelujejo na ducate, ker so kupci za take komade redki, še redkejše pa delavke, katerim se delo plačuje mnogo preniko. Omeniti je tudi nekatere kombinirane komade na surovem platnu z narodnimi motivi in s klekkanimi čipkami, ki so v izdelavi in kompoziciji brezhibni.

Zavod je na razstavi pokazal tudi dela v različnih drugih tehnikah. Pravzaprav je bila razstava prebogata na lepih delih, tako da so izdelki zasenčevali drug drugega. Vmes pa so bila tudi dela, ki niso nič drugega kot modna kaprica in nimajo nobene vrednosti. Na zavodu se pač izdelujejo tudi taka dela, ker jih zahteva publika. Mnenja pa smo, da je pri ročnih delih okus glavna stvar in da je dolžnost, da publiko nanj navajamo, ne pa da si ga damo od nje narekovati.

Okrogel ortiček, izdelan v „Osr. zav. za žen. dom. obrt“.

Zeleti bi bilo, da bi naše žene pokazale več smisla za pristno čipko ter uporabljale na obleki in perilu rajše pristno nego mašinsko čipko, ker pristna čipka razmeroma ni prav nič dražja od mašinske. Čipka naj pokaže, koliko izobraznosti je na ženi. Osrednji zavod bo svojo nalogo veliko lažje vršil, če bo med našim ženstvom našel več opore in smisla za pravo domačo čipko, naj si bo katerekoli tehnike. Na ta način bodo naše domače delavke dobile več dela in zaslužka, ki ga jim tako zelo manjka.

M. Lindtnerjeva.

Razstava Nevenke Steindlove v Ljubljani.

Pod okriljem „Splošnega ženskega društva“ je razstavila Steindlova v Jakopičevem paviljonu zbirko vzorcev, katere je posnela po slikah starinskih vezenin in okraskov, kakor so jih uporabljali narodi iz najbolj oddaljenih dob in dežel v najenostavnejši obliki in tehniki pa do profinjjenih izdelkov kitajske, renesančne in bidermajerske roke. Te vzorce je razstavljalka naslikala s čopičem, z nitko ali ličjem, včasih kot verno reprodukcijo v obliki, barvi, tehniki in materialu, včasih kot lastno rekonstrukcijo in kompozicijo na podlagi zgodovinskih podatkov ter lastnega smisla za učinek barve in sestave.

Vsekakor svojevrstna in smelo zamišljena razstava!

Steindlova ima mnogo smisla za ubranost barv in skladnost oblik ter za karakteristični učinek kompozicije, vendar mi izložba ni mogla dati tistega občutka, ki ga vzbujajo le zrela umetnina. V spominu mi je zlasti črn prtiček s pristrčno borduro po turškem motivu, s središčnim okraskom v slovanski karakteristiki in z bidermajersko potresenimi cvetovi. Prav prijeten učinek, dokler ga gledaš le z očesom in kot celoto; čim se zaveš poedinih sestavin, začutiš neko notranjo, organsko neubranost, ki zasenči izdelku učinek umetnine.

Izložena dela so bila vsa v cvetju in zelenju, ki je predstavljalo višek vrtnarske kulture (cvetličarna Herzmansky) in ki ga je razstavljalka razvrstila z velikim smislom za smotreno razporedbo in skladnost z razstavljenimi vzorci. Če bi vezenine ne imele napisa, bi bil človek skoraj imel vtis, da hodi po razstavi cvetic in da so vezenine le dekorativni pripomoček. Zato je učinkovala razstava bolj kot intimno doživetje v kraljestvu prvotne, svojstveno ženske umetnostne kulture cvetja, ki ga že od nekdaj goji ženska roka bodisi z zalivanjem v lončku ali s štiliziranjem na tkanino. Nisem se pa mogla ubraniti pomisleku: če bi videla te izdelke kot opremo ali zbirko v zasebnem stanovanju razstavljalka, bi se ji priklonila kot ženi z velikim smislom za lepoto in umetnostno zgodovino; na javno izložbo pa gre človek s pripravljanim pričakovanjem in so njegove zahteve in sodbe strožje kot v intimnem domu. Pot Nevenke Steindlove pa nedvomno vodi tudi k tej višini, saj se je posvetila študiju vezenin z veliko, prirojeno ljubeznijo Dalmatinke in z resnim znanstvenim prizadevanjem.

P. Hočevarjeva.

* * *

Dr. Julka Chlapec Gjorgjević: „Jedno dopisivanje“. Fragment romana. To je ena izmed ženskih knjig, ki jih žene ne moremo biti vesele, marveč moramo občalovati, da so izšle celo nekako v imenu feministične ideje. Pisateljica zagovarja popolno svobodo v ljubezni, odklanja zakonsko zvestobo, zakon v obče („ne bih se po drugi put udala ni za šta na svetu“ — dasi ima njena junakinja poštenega in vrlega moža), zanikuje posebne naravne naloge žene kot matere in gospodinje (Otkuda svaka žena da ume kuhati? Str. 101 in drugod). Vse te probleme, ki segajo do korenin človeškega občestva, so odločilni za vprašanje, kakšno mesto naj zavzema žena v tem občestvu, in usodni

v življenju posamezne žene vseh plemen in vseh časov, odkar je svetu zavladal moški princip — vse te probleme obdeluje pisateljica na neverjetno plitek in lahkomišeln način, nevreden resne književnosti. Zdi se, da junakinja „Dopisivanja“ nima niti pojma o tem, da obstojajo v ljubezenskem občestvu moža in žene — neglede na vse pisane zakone, bodisi državne ali cerkvene — po naravi sami svete vezi in obveznosti, ki se ne dajo prezreti, ne brez usodnih posledic kršiti. Zofka Kvedrova, ki jo je pisateljica vpletla v svoja pisma kakor Pilata v vero, je posvetila tem problemom svoje tragično zadnje delo: „Po putevima života“, ki je en sam obupen krik „od bola ponižene, odbačene žene“, prevarjene v najgloblji ženski veri in zakonu njenega življenja: „...ljubav za ljubav“. — Vse na svetu je nepopolno, vsi medsebojni odnosi v človeški družbi nagniti in potrebni ozdravljenja, tako tudi odnosi med možem in ženo; o vsem je potrebna odkrita beseda. A ta beseda, posebno če je namenjena javnosti, mora biti resno premišljena in pretehtana ter mora imeti pred očmi splošnost in njen blagor, ki mu mora posameznik podrediti želje in muke. Posebno žene naj bi se ne dotikale lahkomišelnih vprašanj, ki so za milijone žena usodna.

Andreja Vera.

Knjige mladinske matice.

Letošnji knjižni dar Mladinske matice je izmed vseh njenih publikacij najboljše. Zanimiv, umetniško veliko vreden in v moralnem oziru neoporečen. Prednjači Bevkova povest: „Lukec išče očeta“, ki je nadaljevanje njegove lanske povesti: „Lukec in njegov škorec“. Odveč bi bilo hvalisanje Bevkovih literarnih vrlin in njegove živahne fantazije. Pisatelji, ki tožijo o brezbriznosti čitateljev, naj opazujejo, s kakšnim zanimanjem požirajo otroci in odrasli to Bevkovo povest. Morda se jim potem posveti spoznanje, da avtor, ki nima fantazije, ne more privabiti h knjigi ne otrok ne odraslih.

Edo Deržajeva slikanica: „Življenje hudobne kavekatke“ je veselje otrok, kar je naravno, ko je vid pri človeku in posebno še pri otroku prevladujoče čutilo. Seveda te slikanice ne smemo meriti z visokim umetniškim merilom, zakaj likovna umetnost se peča zdaj že skoro 40 let s problemi (ki navadno niso problemi) namesto z obrazovanjem realnega sveta. Odtod današnja ilustratorska revščina. Hvalevredno je, da bi se Edo Deržaj rad iz te revščine izkopal, a pozna se še, da je v nji zrasel. Pri tej priliki vprašam mimogrede vse slovenske umetnike: „Ali ste že kdaj premišljali, zakaj naša likovna umetnost, o kateri toliko govorimo in pišemo, ne more pokazati niti ene umetnine, ki bi bila miselnosti našega naroda to, kar je n. pr. Levstikov Martin Krpan ali katerakoli Prešernova pesem?“

Povod za vprašanje je morda malenkosten, a vprašanje je važno. Posrečeno misel je našlo uredništvo Mladinske Matice to pot za Kresnice. 24 naših avtorjev je prispevalo s črticami ali spomini iz svoje mladosti. Med temi so nežno in gorko Bevkovo ranjeno srce, jekleni Finžgarjev Miklavžev nožič, Tone Gasparija ogrozni Frčun, trpki Mrzelov otroški upor, dramatična Magajnova Helga, Klopčičevo trezno spoznanje s svetom, krvavi krik Pahorjevega mesta in muzikalna Zupančičeva impresija Bele krajine pravi lep-slovnji biseri. Tudi ostali prispevki so večinoma dobri in brez cmerikavosti. Nesrečnega pridnega Janezka, ki pri nas ne more umreti, v Kresnicah hvata bogu ni. Zato jih bodo razven otrok tudi odrasli veliko čitali in temu ali onemu odraslemu otroku, ki ga zanimata avtorjevo lice in krstni list, bo tudi radovednost utešena. Mali otroci so k sreči nepokvarjeni in tako vneti čitatelji, da jim je avtorjeva oseba deveta briga. Zato jih tiralice, ki so pridejane posameznim prispevkom, ne bodo dosti motile. Za konec je moral Tone Gaspari na nekaj strani stisniti pregled dogodkov po svetu. Prihodnjič naj odmeri uredništvo takemu pogledu malo več prostora.

(Konec prih.)

Janez Rožencvet.

I Z V E S T J A

Po ženskem svetu.

† Vika Čaletova.

Umolknila je pevka, tiho je odšla, niti pozdravili je nismo ob slovesu s te zemlje... in vendar je šele 5 let, odkar je nehala peti na našem odru. Še nam žive v spominu njene junakinje: Tatjana (Onjegin), Wally, Psiha (Eros in Psiha), Venera (Tanhäuser), Ana (Don Juan), Mirtokla (Mrtve oči), Mimi (La Boheme), Toska, Rahela (Zidinja), Leonora (Trubadur), Aida, Antonija (Hoffmanove pripovedke), Amelija (Ples v maskah), Senta (Večni mornar).

Bila je Zagrebčanka, iz ugledne družine Soštarkove, skromna privatna uradnica. Primadona zagrebške opere Micika Freudreichova je kmalu spoznala njen glasovni talent in jo povedla na pot umetnice. Nadaljevala je pevski študij v Zagrebu ter ga dovršila na milanski „Scali“ pri skladatelju Pietru Cimari.

Začetkom vojne se je poročila s sarajevskim odvetnikom dr. Čaleto. Svoje umetniško ustvarjanje je začela na sa-

rajevskem odru kot Margareta v Faustu, potem je nastopala v Osijeku, Zagrebu in Ljubljani. Gostovala je tudi v Splitu, v Beogradu in Pragi ter je povsod dosegla uspeh prave umetnice. Njene glavne vloge so bile dramske partije v visokem sopranu, po temperamentu in vsebini pa ji je bila najbližja in zato najljubša Siglinda v Walkiri, Aida in Butterfly. Sodelovala je na raznih koncertih v Dubrovniku, Novem Sadu in Sarajevu.

Ob prerani njeni smrti so zlasti sarajevski listi lepo in hvaležno poudarili dobrodelne in kulturne zasluge pokojne umetnice. Tudi v naših srcih bo ostal topel in trajen spomin na ženo, ki je živela čisti umetnosti in nas opajala z milino svoje duše.

Volitve v Nemčiji in žene. Pri zadnjih državnoborskih volitvah je bilo izvoljenih 37 žen. Največ zastopnic imajo žene v socialistični demokratični stranki (16) in komunisti (11). Narodni socialisti, ki so pri zadnjih volitvah predstavljali najmočnejšo stranko (dobili so 230 poslancev), niso imeli na svoji kandidadni listi prav nobenega ženskega imena. Narodni socialisti odklanjajo sodelovanje žene v javnem življenju tako kakor fašisti v Italiji.

„Ženský Obzor“ je najstarejši ženski list na Češkem. Že 25 let vrši svojo kulturno nalogo med češkimi ženami; pa tudi inozemke, ki razumejo češko, ga rade čitajo, ker ima posebno informativni del jako dobro urejen. Izdajateljica in urednica, pisateljica A. Ziegloserová vodi revijo že četrto stoletja. Pri tem delu je znala listu do danes ohraniti popolno neodvisnost in si je v vseh dobah prizadevala, da bi stal list vedno na višini časa, kakor zahtevajo feministične, narodne in državne potrebe.

Banov. kmetijsko-gospodinjstva šola v Sv. Juriju ob južni železnici. Na kmetijsko-gospodinjstva šoli v Sv. Juriju ob j. ž. se zaključuje prvo šolsko leto koncem avgusta. V prvi polovici oktobra se začne drugo šolsko leto. Pouk bo trajal 10 mesecev, t. j. do 31. julija 1933.

V šolo se sprejemajo kmečka dekleta, ki imajo veselje do domače grude in ki se

bodo v svojem bodočem poklicu udeleževali kot domače gospodinjice. Učence stanujejo v zavodu, kjer imajo vso oskrbo. Celotna oskrbnina, t. j. za hrano, stanovanje in razsvetljavo znaša mesečno Din 400.—. Revnejšim gojenkam podeljuje kr. banska uprava primerne štipendije, ako se izkažejo kot res potrebne po predloženem potrdilu o premoženjskem stanju

Higijena.

Nos, ušesa, lica in njih negovanje.

Piše dr. E. Jenko-Groyerjeva.

Lepota nosa. Nos je organ, brez katerega bi bilo lice najbolj skaženo ter bi estetika obraza utrpela na posebnosti, ki je najbolj značilna zanj. Če je prav šegavo zavihan, mehke oblike ali trde, grške ali rimsko klasične, ali je z orlovsko grbo, ali ima jastrebovo zakrivljenost, ali je tipičen za to ali ono raso ali narod, kakor židovski ali perzijski, egipčanski ali indijski, zamorski ali eskimovski, vsakemu obrazu katekoli rase ali naroda daje pečat posebnosti njegovega tipa. Lahko trdimo, da imamo tip svojega nosu; fiziognomisti bi rekli tudi značaj in občutnost. No se da tudi preoblikovati in kirurški nosna plastika je zadnji dve desetletji dosegla zelo velike uspehe, danes je pa napredek v tej smeri nadkrill najboljša pričakovanja. Pod kožo na nosu vbrizgavajo male količine parafina v smeri, kjer ima nos napako, in ga oblikujejo po želji dotičnega, ki si ga hoče dati spremeniti. Operaterju, ki vodi brizgalno iglo pod kožo, pomaga asistent, ki stoji za glavo bolnika in močno pritiska obe nosnici skupaj na koren nosa, da s tem prepreči razlivanje parafina v napačno smer, odčesar odvise ves uspeh te plastične operacije. Po enkratnem vbrizganju dobi nos preobliko. Izkušnje so pozneje pokazale, da je vendarle to postopanje negotovo, ker se pozneje parafin razlije pod kožo, česar ni mogoče več popraviti. Plastika nosu, ki ima namen spremeniti

Kuhinja.

Tekmovanje kuharskih receptov.

Pozivamo naše cenjene naročnice, naj prav pridno preizkušajo objavljene recepte, da bodo po svoji najboljši vesti izpolnile „Glasovnico“, ki bo natisnjena v novemberski številki!

Našim pridnim tekmovalkam pa pristrčna hvala. Le še pošiljajte! Kar morda ne bi moglo priti na vrsto letos, bomo pa uvrstili prihodnje leto.

Jezikova klobasa. Pristavi dobro opran goveji jezik, zavri in kuhaj ga 2 uri. Istočasno kuhaj v drugi posodi prašičjo glavo z vsemi jušnimi zelišči. Vre naj počasi 1 in pol ure. Potem naj se ohladi. Jezik pa vzemi, ko je še vroč, na desko, položi nanj drugo desko, na desko pa utezi ali kakšno drugo težko stvar. To storiš, da se jezik lepo naravnava. Tako naj stoji čez noč. Pra-

šičjo glavo pa razreži takoj, ko je hladna, na majhne kocke (kosti seveda odstraniš), ušesa pa na drobne rezance. Deni vse skupaj v skledo, osoli in popraj ter nastraj prav malo muškatanega oreška in premešaj. Tudi to pusti stati pokrito čez noč.

Za drugi dan pripravljaj najdebelejši, spodnji konec govejega črevesa, ga dobro namoči in izperj ter položi vanj v sredino olupljeni jezik, okoli in okoli pa razvrsti prašičjo glavo. Na obeh koncih to klobaso dobro zaveži, ovij jo tudi okoli in okoli večkrat s tanko vrvice in jo deni kuhat. Vre naj počasi zopet 1 in pol ure. Ko se ohladi, jo razreži na tanke rezine. Ta narezek je izvrsten in se drži jezikova klobasa pozimi teden dni.

Selovin Čudnova.

(Če katera naročnica ne bi vsega razumela, je gosa pripravljena dati še druga po-

obliko, je danes krvava operacija, pri kateri se popravlja kost ali hrustanec in zelo uspešno, seveda pri specialistih, ki se bavijo zgolj s to operacijo.

Masaža nosu. Da postanejo poteze nosu bolj ubrane, da se zmanjša njih obilnost ali popravijo nosnici, je masaža najbolj uspešna, ter je najbolj učinkovito sredstvo proti debelosti nosnice. Masira se tako, da se prične od čela vzdolž nosu s palcem in kazalcem, mečkaje na okroglo.

Z masažo pridobljeni uspehi se povečajo tudi z nošjo posebnega aparata, kakršen je na izbiro v kozmetičnih institutih, in je le bolj v tolažbo lepoticenju, kot za dejanski uspeh. Koliko žen si pogrdi nos ob korenini z globoko razrezanimi gubami, povzročenimi s trajnim stiskanjem obrvi. Nadzorujte se, cenjene čitateljice, in negujte mirne, ubrane izraze obraza, ker vam le ta priprosti način najbolj obvaruje in podaljša mladost.

Nos je ne glede na svoje neprigodne oblike sam po sebi zelo podvržen raznim vplivom. Ob zimskem mrazu često ozebe, zlasti pri otrocih; alkohol ga „vžge“, da postane rdeč, „bakreni“ nos kaže celo omrežje razširjenih žilic na njem. Vnetje lojnic (seborrhea) se izraža na njem v grdih črnih pikah ali razširjenih porah; acue, bedenci ga obsipljejo z mehurčki. Postopanje proti njim sem omenila v člankih o negovanju mastne in suhe kože. (Dalje prih.)

trebna pojasnila. Ta jezikova klobasa je specialiteta in se ne dobi v nobeni delikatesni trgovini. Torej, poskušajte!

Naročnica iz Primorja, Patližan (melancane). Mnogokrat sem že opazila, da Slovenke ne vedo prav, kako bi ravnale s tistim okusnim poljskim sadom, ki ga pri nas v Primorju, v Banatu in na jugu toliko cenijo, in da nekam nezaupno gledajo tiste vijoličaste bučice, ki jih bo zdaj na našem trgu cele grmade. Zato sem se odločila, da pošljem na vaše „Tekmovanje“ nekaj patližanovih receptov. Patližan s paradizniki. Za vsako osebo vzemi približno 1 bolj majhno bučico, če so večje, pa sorazmerno manj. Kolikor imaš patližanov, toliko vzemi tudi paradiznikov, če so majhne bučice, majhne paradiznike, če so velike, pa velike, vedno lepo sorazmerno. Melancane morajo biti popolnoma zrele, ker imajo samo tedaj pravičen, blag okus, nezrele so trpke. Vzemimo tedaj za 3—4 osebe 2 lepa velika ali 4 manjše patližane. Operi jih, odlušči pecelj in razreži jih na kocke kar s kožo vred. Deni jih v skledo, osoli, položi nanje plošček in na plošček daj utež, da dajo vodo od sebe. Pol ure zadostuje. Potem razbeli v kozi 3 dobre žlice olja, prideni 1 žlico drobno sesekljane čebule, petršilja in 4 zmečkane, olupljene, precej močne stroke česna, prevri vse v olju, prideni rahlo ožete patližane, premešaj in duši jih 10 minut na jaki vročini. Medtem operi pripadajoče paradiznike (2 zelo velika ali 4 manjše), ki morajo biti lepo zreli, mesnati in sočni. Operi in razreži jih ter jih predlači v dušiče se patližane. Premešaj, zavri, pokrij in kuhaj vse skupaj na zaprti plošči še pol ure. Po okusu še osoli in popopraj. Ocvrti patližani. Olupi patližane in razreži jih v palčice za sredinec debele in dolge. Osoli jih, položi nanje desko in utež, da dajo vodo kakor zgoraj. Pripravi mast ali olje za cvrenje. Olje mora biti zelo vroče, da se dobro kadi. Pomoči vsako patližanovo palčico z vilicami v presejano, fino belo moko, otresi malo, in ocvrni jih lepo svetlorumeno. Nadevani patližani. Operi patližane in obriši jih. Ne lupi jih, samo pecelj jim odlušči. Prereži vsak sad po dolžini, izdolbi iz njega nekaj mesa, osoli ostanek in deni narobe na skledo. Navrh krožnik in utež kakor vedno. Medtem pripravi nadev iz sesekljane izdolbenega mesa patližanov, nekaj sesekljanih jurčkov, žlico čebule in petršilja, 1—2 stroka drobno zmečkane česna, malo soli in popra. Zmešaj in zgneti ta nadev, nakopiči ga v izdolbene bučice, postavi jih v nizko kozo, polij z vrelim oljem, potresi vsak sad z drobtinami, pokapaj še s svežim oljem in peci 20 minut v vroči pečici. Olje mora pokriti dno kوزه s tenko plastjo, da se patližani ne prismo-dijo. Drug način. Razreži olupljene bučice v rezine, za prst debele po vsej dolžini sada in ravnaj kakor vedno. (Osoli, obteži). Namaži plitvo kozo ali pekač s

presnim maslom ali oljem. Razvrsti 1 plast patližana. Potresi z zmesjo sesekljane petršilja, čebule, česna in malo drobtinic, pokapaj z oljem. Razreži na ravno take rezine odgovarjajočo množino paradiznikov, ki si jih olupila (preje popariti!) in iztisnila pečke. Potresi jih z isto zmesjo. Obe plasti lahko še enkrat ponoviš. Na vrhu razdeli nekoliko drobnih kopic presnega masla. Seveda ne pozabi soliti, po okusu tudi popoprati. Specij kakor preje. Nesi na mizo v skledi, s prtičem oviti, lahko pa tudi izrežeš od te paštete lične kose in obložiš z njimi meso.

Jetna juha. Za 2 osebi deni v lonec za juho $\frac{1}{4}$ kg telečjih ali govejih jeter, prideni vse vrste zelenjave kakor za juho ter prilij 1— $1\frac{1}{2}$ l vode. Osoli in kuhaj iztaha. Ko so jetra dobro prekuhana, jih vzemi iz juhe in nastrgaj jih na strgalniku. Razbeli nekoliko masti, prepri na njej nekoliko drobno sesekljane čebule in zelenege petršilja, prideni malo popra in seveda obenen tudi jetra. Ko se je vse to skupaj malo prepražilo, precedi na zmes juho, zavri in prideni 1 pest najdrobnejšega ječmena, ki si ga že 1 uro prej namočila in prevrela v vodi ali juhi.

Zelenjadna juha. Vsakovrstno zelenjad, kakor korenje, zeleno, pesno, petršilj, kolerabo, por, po $\frac{1}{4}$ glavicice ohrovtja in zelja itd. razreži na rezance (olupljeno seveda!), operi in osuši ter vrzi na vročo mast. Mešaj narahlo, dokler se lepo ne zarumeni, tedaj pa zalij vrelo vodo, prideni pest lepega opragnega riža, skuhaj do kraja in nesi na mizo.

Krušna juha. Vzemi dober, že bolj trd kruh, razreži ga na tanke rezine. Deni v kozo nekoliko masti in ko se razbeli, vsipaj vanjo nekoliko drobno sesekljane čebule in zelenege petršilja ter pripravljene kruh. Ko so se krušne rezine na obeh straneh krhko zapekle, prilij čistega kropa ali pa kostne juhe (kar je boljše!), osoli, popopraj in pušti nekoliko vreti, a pazi, da se kruh ne razkuha. Končno vlij v juho za vsako osebo po 1 raztepeno jajce, odstavi takoj od ognja in postuj juho z drobno seseklanim drobnjakom.

Krompirjeva kislja juha. Vzemi nekaj krompirjev, olupi in razreži jih na drobne kocke. Operi jih in daj jih v lonec z mrzlo vodo in 1 suho klobaso (za 2 osebi). Prideni 1 list lovora (mali), osoli in ko je nekolikokrat prevrelo, okisaj, da se ti krompir ne razkuha. Posebej pripravi prežganje, prideni drobno sesekljane čebule, zelenege petršilja, nekaj zrn kumine, nožovo konico popra in rdeče paprike, precedi juho od krompirja, prevri dobro ob vednem mešanju, in končno zopet precedi na krompir, klobaso pa razreži na tanke rezine. Po okusu še okisaj.

Varaždinka. **Marinirano sadje za sladke solate.** Najprej pripravi kis za mariniranje. Za $1\frac{1}{2}$ kg sadja ali jagod vzemi $4\frac{1}{2}$ kg kozarce navadnega kisa, 60 dkg sladkorja, približno 50 stolčnic nagelnovih žebic (klinčkov), 1 majhen strok vanilije, 30 do 50 zrn angleškega (belega)

popra, 4—6 lovorovih listov, 1 žlico soli in vse skupaj prevri. Če imaš zelo kislo sadje, vzemi za to množino 80 dkg sladkorja. Sol obvaruje marinado plesni.

Češplje ali slive pripravljajo tako: Odberi 12 kozarcev lepih zrelih, a še trdih češplj, obriši vsako in jo prebodi s šivanko na več krajih. Zloži jih lepo v primerno posodo (najbolje porcelanasto) in jih zalij s komaj še toplim kisom, ki si ga pripravila na zgornji način. Drugi dan odlij to marinado, zavri jo vnovič, da dvakrat vzvalovi, in zlij tokrat vroči kis po češpljah. Zdaj jih pusti tako 5—6 dni. Potem kis vnovič odlij in zavri, češplje pa lično zloži v tistih poprej odbranih 12 kozarcev. Zalij jih s kisom šele, ko se je popolnoma ohladil. Zdaj zaveži kozarec tesno s pergamentnim papirjem. Po 2 do 3 tednih marinado zopet odlij, prideni, če je to po tvojem okusu, še nekoliko sladkorja, prevri in mrzlo zopet zlij po sadju. Hrani na hladnem in suhem prostoru.

Hruške, še trde, oluplj ter zavri z vodo in malo sladkorjem ali medom. Skuhaj jih, a samo toliko, da so bolj voljne, ker morajo ostati po vsej proceduri še cele in ne smejo postati popolnoma mehke. Takrat odlij vso vodo, hruške pa zloži na cedilo in jih drži pod vodovod, da naglo in temeljito omrznejo. Potem jih poberi iz kisa in jih zloži v kozarce, kis pa še dobro prevri ter mrzlega zlij na hruške. Zaveži kozarce s pergamentom in shrani kakor prej. Tako sadje serviraj kot sladko solato k mesu, posebno k divjačini.

A. Čeljnikov.

Faširana pečenka iz gamzovega mesa. Meso gamza (divje koze) je najboljši, če je žival okoli 4 leta stara. Vendar se glede okusa tudi tedaj ne more meriti z mesom srne ali pa zajca in je v okusu bolj prazno. Zato ga moramo pravilno začiniti. Posebno dobro pa je pripravljeno na zgornji način. Nekoliko vležano meso deni v navadno kvašo za divjačino, ki jo skuhaš iz kisa, vode, nekoliko zrn brinja, popra, lovorjevega lista, nekaj rezin čebule, večje matere dušice, nekoliko rezin pora in korenja, par večje zelenega petršilja in $\frac{1}{4}$ stroka česna. Kvaša naj bo prijetno kisla. Soliti je ne smeš, ker sol izvedle iz mesa sok, da postane trdo. V kvaši pusti meso 3 dni. Potem ga obriši, poreži kite, žile in vse kože, ter ga zmelj na stroju. Za 1 kg čistega mesa prideni 15 dkg okusne prekajene slanine, $\frac{1}{2}$ žlice presnega masla, malo prav drobno seseklane čebule in petršilja, soli in popra. Vse to zmelj z mesom skozi stroj. Zajemi zmes v skledo, prideni 2 čeli stropni jajci in udelaj lepo mesno testo. Medtem si oprala v mlačni vodi svinjsko pečico (mrežo). Razgrni pečico po deski, iz mesa pa oblikuj za pest debelo klobaso, položi jo na pečico in jo vanjo dvakrat lepo zavij. Vmes lahko položiš rezine limone in večje petršilja. To pečenko oblij z vrelom mastjo in jo zapeci krhko, a lepo počasi v precej vroči pečici. Pečeš po velikosti $1\frac{1}{2}$ —2 uri. Zadnje pol ure prilivaj po žlicah dobre kisle smetane,

preje pa odlij odvišno mast. Če bi se ti hotela mast smoditi, zalij od strani z žlico vode, nikar pa od vrha. Pečenko smeš močiti samo z mastjo iz ponve, pozneje pa s smetano. Končno prilij nekoliko vode od strani, odkuhaj v tej vodi vse, kar se je prijelo od straneh ponve, prilij kozarec smetane, prevri in serviraj. Ta pečenka je izvrstna, posebno odlična pa je mrzla.

Pecivo. Gospodinja izpod Storžiča.

Satovje. Pridatki za testo: 10 dekagramov presnega masla, 10 dkg sladkorja, $\frac{1}{2}$ zavoja dr. Oetkerjevega vanilin-sladkorja, 1 jajce, 25 dkg moke zmešane s $\frac{1}{2}$ zavoja dr. Oetkerjevega pecivnega praška „Backin“, 6 žlic mleka. Pridatki za nadev: 10 dkg presnega masla, 10 dkg sladkorja, $\frac{1}{2}$ zavoja dr. Oetkerjevega vanilijevega sladkorja, 10 dkg olupljenih, zmletih mandljev, 2 žlici mleka. Izdelovanje: Pridatke za testo umešaj drugega za drugim po vrstnem redu, kakor je navedeno. Zmes naravnaj v omaščen obod za torte ali pa za prst na debelo na omaščen pekač, namaži povrh omrznjeni nadev in peci vse skupaj približno 35 minut v srednje vroči pečici.

Nadev: Razpusti presno maslo, prideni vse druge sestavine, vse nekolikokrat prevri in postavi na mrzlo, da se ohladi.

Naglo pripravljeno piškotno testo za piškotni zvitek. Pridatki: 4 jajca, 12 dkg sladkorja, $\frac{1}{2}$ zavoja dr. Oetkerjevega vanilijevega sladkorja, 8 dekagramov moke, zmešane z $\frac{1}{4}$ zavoja dr. Oetkerjevega pecivnega praška „Backin“.

Izdelovanje: V trdi sneg utepi narahlo rumenjake, prideni z moko zmešan sladkor, in sicer ga pridevaj in primešaj narahlo z žlico jajčni peni. To testo namaži za prst debelo na dobro omaščen, z moko posut pekač (pleh), in peci v vroči pečici 17—20 minut. Ko je piškot še toplej, ga namoči v mezgo in ga zvij. Pusti ga, da se še 1 minuto v pečici suši. Če hočeš napraviti več tega testa, moraš računati na vsako odvišnje jajce po 3 dkg sladkorja in 2 dkg moke več. Seveda moraš vzeti sorazmerno tudi več vanilina in pecivnega praška. Iz testa 5 jajec zamoreš speči že lepo torto.

Medeni kruh. Pridatki: $\frac{1}{4}$ kg medu, 2 žlici sladkorja, 2 jajci, $\frac{1}{4}$ kg moke, $\frac{1}{2}$ zavoja dr. Oetkerjevega pecivnega praška „Backin“, malo cimeta, nageljnovih žebic, nastrgane limonove skorjice ali 4 kapljice dr. Oetkerjevega pecivnega olja citrona, nekoliko sesekljanih orehov (po okusu).

Izdelovanje. Vmešaj nekoliko segreti med s sladkorjem, pridevaj drugo za drugim jajca in s pecivnim praškom zmešano moko, potem različne dišave in orehe. Namaži ozek, dolg model (banjico) z oljem, potresi z moko, napolni do $\frac{2}{3}$ s testom, naloži po vrhu razpolovljene orehe in peci v zmerno vroči pečici. V zaprtih pločevinastih skatlah ostane to pecivo dolgo sveže.

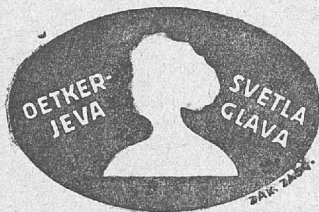
VSEBINA 9. STEVILKE

OBRAZI IN DUŠE: VIDA JERAJEVA. — Nadaljevanje. — (Marja Borštnikova)	245
† VIDI JERAJEVI. — Pesem. — (Vida Tauferjeva)	250
POVEST O SESTRI. — Nadaljevanje. — (Mihael Osorgin - Marija Kmetova)	251
OB VEČERIH. — Pesem. — (Vida Tauferjeva)	257
ŽENA, ALI SLIŠIŠ MOJE SRCE GOVORITI . . . — Pesem. — (Tone Seliškar)	257
MARIJA NIKOLAJEVNA NABLOCKA. — (Maša Slavčeva)	258
PISMA S POTA. — (Anka Nikoličeva)	259
VDOVE V INDIJI NEKDAJ IN SEDAJ (X.)	263
„DOMAČE OGNJIŠČE“. — (M. G.)	265
ŠESTDESETLETNICA GLASBENE MATICE IN ŽENA. — (Minka Govékarjeva)	266
† MARIJI NOVAKOVI. — (Pavla P.)	269
UMETNOST IN KNJIŽEVNOST. — (M. Lindtnerjeva, P. Hočevarjeva, Andreja Vera, Janez Rožencvet)	270
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Higijena (dr. E. Jenko-Groyerjeva). — Kuhinja	273
PRILOGA ZA MODO IN ROČNA DELA. — KROJNA POLA.	

Izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64.—, polletna Din 32.—, četrletna Din 16.—. Za Italijo Lir 24.— (v razprodaji po 2 Liri zvezek), za U. S. A. Dol. 2.—, za Avstrijo Sch. 10.—, ostalo inozemstvo Din 85.

Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II. — Izdaja Konzorcij „Ženski Svet“ v Ljubljani. — Za konzorcij in uredništvo odgovorna Marica Bartolova.

Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani. Odgovoren L. Mikuš.

**Dr. Oetker-jev
PRIPOMOČEK
ZA
VKUHAVANJE**
za gospodinjjo.

*Preberite tega zavojčka, upozabljeni so
ocenzurirani navodila, da 6 hr. vstajate
saga sadja, šele, mesecala, od
saga skovja, kumari in čilicane
blizni to slobni ali drugakde po
plovski ter blizni.*

Domači izdelek

Dr. Oetkerjev prahček za vkuhanje

uporablja jo v največjem času z najboljšim uspehom, ker ne kvari okusa ukuhanega sadja, temveč ga celo dolgo časa ohranja močnega in svežega. Uporaba je priprosta, snazna, cena nizka. En zavojček

dr. Oetkerjevega pripomočka (praška) za vkuhanje

zadostuje, da obvaruje plesni 5 kg ukuhanega sadja, mezg, sadne žolice.

Gospodinja, ki je spoznala ta preparat, ga bo vedno privedala uloženemu sadju, mezgam, kumari-cam itd., in nikdar več se ji ne bo treba jeziti zaradi splelnih kom-potov.

Da se zamore tega praška vsaka gospodinja poslužiti, zato smo na-staviti najnižjo ceno.

Navodilo za uporabo na vsakem zavojju. — Prospekte in navodila razpošilja tvornica direktno, brez-plačno in poštnine prosto vsakomur, kdor bi jih pri trgovcu ne dobil.

Hranilnica Dravske banovine, Ljubljana
prej Kranjska hranilnica, Ljubljana
Hranilnica Dravske banovine, Maribor
s podružnico v Celju

To so pupilarno varni denarni zavodi, pri katerih naložite svoj denar na kar najbolj ugodno obrestovanje. — Denar se lahko vlaga tudi po poštni položnici. Samo zahtevajte in takoj jih boste dobili. — Za navajanje mladine k štedenju so na razpolago kovinasti hranilniki.

Za obveznosti in vloge jamči Dravska banovina z vsem svojim premoženjem in svojo davčno močjo.

Najvarnejša in najboljša naložba prihrankov.

Dokazano dobro blago in po-
ceni sukno, svilo, platno itd.

samo v Trpinovem
bazarju v Mariboru

GRAND HOTEL UNION

LJUBLJANA
Miklošičeva cesta 1

Hotel I. vrste, v sredini mesta, 8 minut od kolodvora, avtobus pri vsakem vlakcu. — Sto moderno opremljenih sob s tekočo gorko in mrzlo vodo, centralna kurjava, optični signali, dvigalo, — Zelo zmerne cene. — Krasna kavarna, izborna restavracija, vinska klet, garaža itd.

Hotel, kavarna, restavracija, vinska klet, brezalkoholni oddelek itd.